

Vysoká škola ekonomická v Praze

Bakalářská práce

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta podnikohospodářská
Studijní obor: Podniková ekonomika a management

Název bakalářské práce:

**Vývoj vybraných ekonomických ukazatelů
zemí Visegradské čtyřky v porovnání
s vývojem EU jako celku**

Autor bakalářské práce: Iuliia Koshkina

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Lubomíra Breňová, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Vývoj vybraných ekonomických ukazatelů zemí Visegradské čtyřky v porovnání s vývojem EU jako celku*“ vypracovala samostatně s využitím literatury a informací, na něž odkazuji.

V Praze dne 13. května 2019

Podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce doc. Ing. Lubomíře Breňové, CSc. za cenné rady, připomínky, a především trpělivost a čas, který mi věnovala při jejím vypracování.

Název bakalářské práce

Vývoj vybraných ekonomických ukazatelů zemí Visegrádské čtyřky v porovnání s vývojem EU jako celku

Abstrakt

Cílem této bakalářské práce je porovnání ekonomické situace zemí Visegrádské čtyřky s EU jako s celkem. Pro tento účel jsou v práci použity hlavní makroekonomické ukazatele, kterými jsou hrubý domácí produkt, míra inflace a míra nezaměstnanosti. Období, které je v práci analyzováno, začíná rokem 2004, což je rok vstupu všech členů Visegrádské čtyřky do Evropské unie, a končí rokem 2017. Práce je rozdělená na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou definovány a popsány vybrané makroekonomické ukazatele, také jsou objasněny metody jejich měření. Praktická část obsahuje analýzu konkrétních hodnot ukazatelů, porovnání jejich vývoje ve V4 navzájem a srovnání s Evropskou unií jako s celkem. V závěru práce je uvedeno shrnutí provedené analýzy hospodářského vývoje jednotlivých států Visegrádské čtyřky v kontextu EU.

Výsledkem práce je zjištění, že během sledovaného období v zemích Visegrádské čtyřky se ekonomická situace výrazně zlepšila. Ve všech zemích poměrně rychle probíhal hospodářský růst, došlo ke snížení míry inflace a míry nezaměstnanosti. Ve srovnání s EU Visegrádská čtyřka často vykazovala lepší hodnoty makroekonomických ukazatelů a nejlépe ze všech zemí na tom byla Česká republika.

Klíčová slova

Visegrádská čtyřka, Evropská unie, hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost

Title of the Bachelor's Thesis:

Development of selected economic indicators of Visegrad Group countries in comparison to the development of the European Union

Abstract:

The aim of this thesis is to compare the economic situation in the Visegrad countries with the European Union. For this purpose are used main macroeconomic indicators, which are gross domestic product, inflation rate and unemployment rate. The analyzed period begins in 2004, which is the year of entry of all Visegrad four members into the European Union and ends in 2017. The thesis is divided into two parts - theoretical and analytical. Selected macroeconomic indicators are defined and described in the theoretical part as well as the methods of their measurement. The analytical part contains analysis of concrete values of indicators, comparison of their development in Visegrad countries with each other, and with the European Union as a whole. In conclusion, there is a summary of the analysis of economic development of Visegrad countries in the context of European Union.

The result of this work is finding, that during the monitored period in the Visegrad countries the economic situation has improved significantly. Economic growth has been rapid in all countries, with the rate of inflation and unemployment falling. In comparison to the EU, the Visegrad Four was often showing better results, especially Czech Republic.

Key words:

Visegrad group, European Union, gross domestic product, inflation, unemployment

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Teoretická část.....	9
2.1. V4	9
2.2. Hrubý domácí produkt.....	9
2.2.1. Metodika výpočtu HDP	9
2.2.2. Reálný a nominální hrubý domácí produkt	10
2.3. Nezaměstnanost	11
2.4. Inflace.....	12
2.4.1. Měření inflace	12
2.4.2. Důsledky inflace	13
3. Praktická část	15
3.1. HDP.....	15
3.1.1. Česká republika	15
3.1.2. Slovenská republika.....	17
3.1.3. Maďarsko.....	18
3.1.4. Polsko	19
3.1.5. EU – sumář	20
3.2. Nezaměstnanost	24
3.2.1. Česká republika	24
3.2.2. Slovenská republika.....	26
3.2.3. Maďarsko.....	28
3.2.4. Polsko	29
3.2.5. EU – sumář	30
3.3. Inflace.....	32
3.3.1. Česká republika	32
3.3.2. Slovenská republika.....	33
3.3.3. Maďarská republika.....	34
3.3.4. Polská republika	36
3.3.5. EU – sumář	37
4. Závěr	40
5. Zdroje	42
5.1. Citovaná literatura.....	42
5.2. Internetové zdroje.....	42
6. Seznam grafů.....	44
7. Seznam tabulek	44

1. Úvod

Cílem předložené bakalářské práce je porovnání ekonomického vývoje států, které tvoří strategickou alianci s názvem Visegradská čtyřka, a vývoje Evropské unie jako celku. Pro účely této analýzy budou použity hlavní makroekonomické ukazatele. Zeměmi, které patří do Visegradské skupiny, jsou čtyři republiky – Česká, Maďarská, Polská a Slovenská.

Období, které budu analyzovat, začíná rokem 2004. Tento rok jsem zvolila, protože je začátkem nové etapy pro všechny členy V4, kdy došlo k jejich vstupu do Evropské unie. Sledované období končí rokem 2017, jakožto posledním rokem, pro který jsou dostupné všechny potřebné informace.

Pro posouzení ekonomického vývoje zemí jsem zvolila tři ukazatele: hrubý domácí produkt, míru inflace a míru nezaměstnanosti. Podle mého názoru právě tyto ukazatele umožňují vytvořit nejpodrobnější přehled o minulém a aktuálním ekonomickém stavu země.

Toto téma jsem si zvolila, protože chci zjistit více o zemi, ve které žiju, a o jejích geograficky i kulturně nejbližších „sousedech“. Během psaní této práce se budu snažit dozvědět více o historii zemí V4, jejich ekonomickém vývoji, o společných a rozdílných rysech v jejich hospodářství, o politických a ekonomických podmínkách ve světě, které ovlivňovaly ekonomiky těchto zemí během sledovaného období.

Moje práce je rozdělená na dvě části — teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje stručný popis Visegradské čtyřky a účel vytvoření této skupiny. Hlavní náplní této části je definice a popis vybraných ekonomických ukazatelů, kterými jsou HDP, inflace a nezaměstnanost, a také metodika jejich výpočtu pro účely analýzy konkrétních údajů, kterou se zabývám v praktické části své práce.

Praktická část mé práce je rozdělena podle jednotlivých makroekonomických ukazatelů a obsahuje tři kapitoly. V této části se zabývám už zkoumáním vývoje konkrétních hodnot makroekonomických ukazatelů, sleduji změny jejich hodnot v čase, zjišťuji vnější a vnitřní faktory, které ovlivňovaly tento vývoj. V závěru každé jednotlivé kapitoly porovnávám vývoj těchto ukazatelů v zemích V4 navzájem, abych zjistila, v jakých státech ekonomický růst probíhal rychleji, v jakých pomaleji a jak jednotlivé země reagovaly na tehdejší světové dění. Zároveň provádím porovnání s Evropskou unií jako celkem.

Výsledky analýzy provedené v praktické části mi umožňují odpovědět na hlavní otázku mé práce, jestli země Visegradské skupiny zaostávají ve svém ekonomickém vývoji za Evropskou unií, nebo je tomu naopak.

2. Teoretická část

2.1. V4 (Visegrad group, 2006-2019)

Skupina s názvem Visegrádská čtyřka vznikla dne 15. února 1991 na setkání prezidenta Československa Václava Havla, prezidenta Polské republiky Lecha Wałęsy a předsedy vlády Maďarska Józsefa Antala. Setkání proběhlo v Maďarském městě Visegrád. Původně, do rozpadu Československa v roce 1993, se tato aliance nazývala Visegrádská trojka, po rozpadu ČSFR si tato skupina vzala název Visegrádská čtyřka a skládala se už ze čtyř zemí: České republiky, Slovenské republiky, Polska a Maďarska.

Cílem sjednocení těchto zemí do skupiny byla zejména spolupráce na cestě transformace ekonomik, odstranění zbytků komunistického režimu, integrace do Evropské unie a rozšíření spolupráce se sousedskými zeměmi.

„Původně všechny země V4 usilovaly o členství v Evropské unii a vnímaly jejich integraci do EU jako další krok kupředu v procesu překonávání umělých hranic v Evropě prostřednictvím vzájemné podpory“ (Visegrad group, 2006-2019). A všechny jednotlivé země skupiny dosáhly tohoto cíle 1. května v roce 2004, kdy se všechny staly členy EU.

2.2. Hrubý domácí produkt

Pro měření ekonomických událostí a ekonomických vztahů existuje systém doplňujících se ukazatelů – systém národních účtů. Tento systém zahrnuje všechny operace probíhající v ekonomice a veškeré výdaje, které má země k dispozici. Na jeho základě se rozvíjejí ekonomické modely a prognózy, například v oblasti tempa hospodářského růstu, regulace inflace atd.

Hlavním ukazatelem v systému národních účtů je hrubý domácí produkt (HDP), který (Český statistický úřad, 2015) se považuje za základní měřítko výstupu a definuje ho jako hodnotu všech finálních statků a služeb vyrobených v zemi za dané období. Druhým ukazatelem systému národních účtů je hrubý národní důchod (HND). Také měří tržní hodnotu konečných výrobků a služeb vyprodukovaných v ekonomice za určité období, ale také zahrnuje saldo prvotních důchodů mezi rezidenty a nerezidenty. Takže HND získáme tak, že přičteme důchody rezidentů ze zahraničí a odečteme důchody nerezidentů dosažené v dané zemi (Soukup, 2018). Ve velkých zemích (včetně zemí Visegrádské skupiny) rozdíly mezi HDP a HNP nejsou velké, proto pro potřeby naší bakalářské práce lze použít ukazatel HDP.

2.2.1. Metodika výpočtu HDP

Existují tři metody měření HDP, a to

- výrobní;
- důchodová;
- výdajová.

Použití těchto metod vytvoří stejný výsledek, ale jednotlivé metody se používají v různých fázích existence produktu – ve fázích výroby, distribuce a používání. Ve výrobní fázi HDP představuje

součet přidaných hodnot, jedná se o výrobní metodu. V distribuční fázi se počítá s primárním příjmem: mzdy, zisky, nájemné, úroky plus odpisy a čisté (bez dotací) nepřímé daně z podnikání. Jedná se o důchodovou metodu. Ve stadiu konečného užití se výše HDP projeví ve formě všech nákladů tržních subjektů: domácností, podniků, státu. (Český statistický úřad, 2015) Podle metodiky ČSÚ (Český statistický úřad, 2015) se HDP určí výdajovou (produkční) metodou jako součet hrubé přidané hodnoty a čistých daní na produkty. Hrubá přidaná hodnota je rozdílem mezi produkcí a mezi spotřebou. Vzhledem k tomu, že se produkce oceňuje v základních cenách a užití v tržních cenách, je strana celkových zdrojů za národní hospodářství doplněna o daně snížené o dotace na výrobky.

$$\text{HDP} = \text{Produkce} - \text{Mezispotřeba} + \text{Daně z produktů} - \text{Dotace na produkty}$$

Důchodová metoda výpočtu HDP je založená na součtu důchodů (příjmů) plynoucích z vlastnictví výrobních faktorů, jež byly na tvorbu HDP použity.

Tyto příjmy mohou mít podobu:

- mezd (včetně dalších nákladů firem na práci, jako, například, sociální a zdravotní pojištění),
- úroků (čistých),
- zisku (hrubého),
- renty (příjmy domácnosti plynoucí z vlastnictví půdy a nemovitostí),
- příjmů ze samozaměstnání.

Součtem všech těchto příjmů dostaneme čistý domácí důchod, ale abychom zjistili výši HDP, potřebujeme přičíst ještě nepřímé daně a amortizaci, protože podoby příjmů vlastníků výrobních faktorů nenabývá ta část HDP, která je odčerpávaná právě v podobě nepřímých daní do státního rozpočtu a do amortizačních fondů.

K nepřímým daním patří daň z přidané hodnoty a spotřební daň. Pod pojmem amortizace chápeme proces snižování hodnoty kapitálu neboli odepisování (Jurečka, Makroekonomie., 2013).

Výdajové (spotřební) metody HDP se počítají tak, že se sečtou všechny výdaje na finální statky a služby. Výdaje se skládají ze čtyř částí: výdaje domácností na spotřebu (C), hrubé soukromé investice (I), vládní nákupy statků a služeb (G) a čistý export (NX). (Soukup, 2018)

$$\text{HDP} = C + I + G + NX$$

2.2.2. Reálný a nominální hrubý domácí produkt

Když počítáme HDP v běžných cenách, zjišťujeme tak nominální HDP. Ale cenová hladina se během času mění, proto když používáme aktuální tržní ceny, nemůžeme zjistit reálnou změnu množství vyprodukovaných statků, změna výše HDP může být zcela způsobena změnou cen, proto potřebujeme eliminovat vliv změny cenové hladiny, neboli očistit ceny od inflačních vlivů. Abychom zjistili reálný HDP, potřebujeme použít stálé ceny. Stálými cenami rozumíme ceny toho období, které stanovíme jako výchozí. Z výše reálného HDP v jednotlivých letech můžeme usuzovat o skutečném ekonomickém růstu, nebo poklesu. (Jurečka, Makroekonomie., 2013)

Když známe výši reálného a nominálního HDP, můžeme zjistit vývoj cenové hladiny v dané zemi, a to pomocí cenového indexu, který se nazývá deflátor HDP a vypočítá se vydělením nominálního HDP reálným. (Soukup, 2018)

2.3. Nezaměstnanost

Nezaměstnanost se často považuje za závažný problém, ale Brožová (Brožová, 2006) ve své knize uvádí, že je běžným společenským jevem a určitá výše nezaměstnanosti je dokonce atributem fungujícího trhu práce. Problém nastává jenom v případě, kdy je vysoká a pokud přetrvává delší dobu.

Nezaměstnanost lze vyjádřit dvěma způsoby, a to buď absolutním číslem, nebo relativním ukazatelem míry nezaměstnanosti. Absolutní počet nezaměstnaných osob v dané zemi má omezenou vypovídací hodnotu, jelikož neumožňuje porovnání vývoje nezaměstnanosti ani v čase, ani v různých ekonomikách navzájem. Proto se častěji používá ukazatel míry nezaměstnanosti, který poměruje počet nezaměstnaných k celkovému počtu ekonomicky aktivních. (Brožová, 2006)

$$u = U / (U + L)$$

u – míra nezaměstnanosti

U – počet nezaměstnaných,

L – počet zaměstnaných lidí

Je snadné definovat zaměstnanost, člověk, který vykonává jakékoliv placené zaměstnání nebo sebezaměstnání je zaměstnaným (Brožová, 2006). Těžší je to s pojmem nezaměstnanost. Například nemůžeme považovat důchodce nebo studenty za nezaměstnané, i když vlastně nejsou zaměstnaní.

Dle metodiky Mezinárodní organizace práce (ILO) se za nezaměstnaní považují lidé starší 15 let aktivně hledající práci, kteří jsou připraveni k nástupu do práce do 14 dnů.

Čili zaměstnané a nezaměstnané osoby tvoří spolu ekonomicky aktivní obyvatelstvo neboli pracovní sílu.

Za ekonomicky neaktivní se považují osoby, které nelze zařadit do jedné z těchto dvou skupin, například studenti, důchodci, ženy v domácnosti (Brožová, 2006).

V České republice existují dva rozdílné ukazatele míry nezaměstnanosti. Prvním je registrovaná míra nezaměstnanosti, její hodnoty jsou vypočítány z podkladů Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (MPSV ČR). Tento druh nezaměstnanosti však nemůže poskytnout stoprocentně přesné informace. Například protože do počtu nejsou zahrnuti pracovníci, kteří pracují na zkrácený úvazek, i když by rádi pracovali na plný úvazek. Nezahrnuje nezaměstnané, kteří se vůbec na úřad práce nenahlásili, nebo kteří ztratili naději vůbec zaměstnání najít. Takže registrovaná zaměstnanost může být nižší než skutečná, ale může nastat i opak, třeba v případě, že se lidé na úřad nahlásí, ale reálně zaměstnání nehledají (Brožová, 2006).

Druhý ukazatel se vypočítává z dat Českého statistického úřadu (ČSÚ) a je označován jako obecná míra nezaměstnanosti. „ČSÚ provádí každé čtvrtletí speciální průzkum na vybraném vzorku domácnosti nazvaný Výběrové šetření pracovních sil. Na jeho základě pak stanovuje obecnou míru nezaměstnanosti.“ Takto zjišťovaná míra nezaměstnanosti se většinou používá pro mezinárodní srovnání (Jurečka, Makroekonomie., 2013, str. 138).

2.4. Inlace

Neexistuje přímá ztráta vyrobeného produktu v důsledku zvýšení cenové hladiny tak, jak je tomu u nezaměstnanosti. Avšak inflace, zejména když se vyskytuje ve velkém rozsahu, zásadně ovlivňuje stabilitu ekonomiky. Může ohrozit normální fungování tržního systému, a dokonce i jeho existenci. A nejen proto je inflace jedním z nejsledovanějších makroekonomických ukazatelů (Jindřich Soukup, 2018). Také bezprostředně ovlivňuje život všech občanů. Působení inflace ovlivňuje jejich rozhodování a způsobuje zvýšení každodenních výdajů. Zvýšení cenové hladiny si lidé hned všimnou na cenách často nakupovaných statků a služeb, zatímco změny například v míře nezaměstnanosti jsou většinou skryty, i když vlastně můžou zapříčinit růst cenové hladiny (Marek Rojíček, 2016). Však samotná inflace nemusí být velkým problémem. Kupodivu k výrazně horším důsledkům může dojít v případě deflace, která je opakem inflace, a znamená snížení cenové hladiny.

Když mluvíme o příčinách vzniku inflace, můžeme ji rozdělit na dva typy: nabídková a poptávková inflace. Poptávková může být způsobena zvýšením spotřeby a investic ze strany domácností nebo státu. Nabídkovou inflaci můžou vyvolat příliš velké mzdy, neúměrné produktivitě práce nebo dovážené statky a služby, v případě zhoršení měnového kurzu. Zapříčinit inflaci můžou jak vnější, tak i vnitřní faktory. Vnější faktorem je především růst cen na dovážené suroviny a potravinářské výrobky, jelikož to ovlivňuje výrobní náklady a spotřebitelské ceny. To, jak hodně působí tento faktor na změnu cenové hladiny, závisí na elasticitě domácí cenové poptávky. Mezi vnitřní příčiny se řadí ty, které způsobují nerovnováhu mezi poptávkou a nabídkou. Tyto příčiny se většinou vyskytují na straně nabídky v podobě zvýšení výrobních nákladů, například v důsledku změn daňové politiky nebo neúrody. (Marek Rojíček, 2016).

Podle tempa růstu můžeme rozlišit tři typy inflace:

- mírná (do 10 %);
- pádivá (nad 10 %);
- hyperinflace (nad 100 %).

2.4.1. Měření inflace

Pro výpočet inflace existuje několik metodik, nejpoužívanější z nich jsou tři:

- index spotřebitelských cen (CPI);
- index cen výrobců;
- implicitní cenový deflátor.

Index spotřebitelských cen měří změny cen výrobků a služeb, které jsou součástí tzv. spotřebního koše, který kupují pravidelně průměrné domácnosti. Čili pro zjištění míry inflace se cena spotřebního koše v příslušném období porovnává s cenou tohoto koše v základním období.

„Výběr výrobků a služeb pro výpočet indexu spotřebitelských cen a stanovení jejich váhy v koši je prováděn na základě struktury výdajů domácností podle výsledků statistiky rodinných účtů v roce 2005“ (Jurečka, Makroekonomie, 2013, str. 116). Pro mezinárodní srovnání se používá harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP), který pomáhá eliminovat rozdíly v národních indexech. Zahrnuje položky, které CPI vypočítaný ČSÚ nezahrnuje, jako například nákupy nerezidentů v ekonomice a naopak, některé položky v něm chybějí.

Index cen výrobců (PPI)

Index cen výrobců sleduje změny cen v několika odvětvích ekonomiky. Může to být průmysl, stavební práce nebo zemědělství. Metodika výpočtu tady je podobná CPI, jenom se nepoužívají spotřební koše domácností, ale ceny statků a služeb v „koši“ charakteristickém pro odběratele a dodavatele v určitých odvětvích. Změny indexu cen výrobců často signalizují změny v CPI v blízké budoucnosti (Jindřich Soukup, 2018).

Deflátor HDP (IPD)

Komplexnějším ukazatelem, který zahrnuje změny celé cenové hladiny, všech statků a služeb vyprodukovaných v dané zemi, a těch, které jsou do země dovážené, je deflátor HDP, který jsem už zmiňovala v kapitole o HDP. Tento ukazatel není omezen určitým košem statků, avšak má svou nevýhodu v tom, že neodráží vliv inflace na spotřebitele (Jindřich Soukup, 2018). Vypočítává se jako podíl nominálního a reálného HDP.

$$deflátor\ HDP = \frac{HDP \cdot P_t}{HDP \cdot P_0} \cdot 100 \%$$

Cenové indexy vypovídají o vývoji cenové hladiny, nevyjadřují však ještě míru inflace.

Míra inflace se rovná procentní změně cenového indexu za určité období. Vypočítá se jako rozdíl cenového indexu běžného a základního období, dělený cenovým indexem základního období. Výsledek násobíme stem (Jurečka, Makroekonomie, 2013).

2.4.2. Důsledky inflace

Změny cenové hladiny výrazně působí na společnost. Přitom na některé ekonomické subjekty může mít negativní dopad a na jiné naopak pozitivní. Například dlužníci většinou mají z inflace prospěch, jelikož se jim postupně snižuje dluh, věřitelé naopak znejistí ohledně skutečné hodnoty splátek, které obdrží. Řešit tento problém se dá pomocí indexace smluv, kdy se strany dohodnou na postupném zvýšení splátek, nebo mzdy odpovídající růstu cenové hladiny. Dva druhy smluv, které jsou nejvíce ovlivněny inflací, jsou dlouhodobé úvěry a pracovní smlouvy s pevnými mzdovými sazbami. (Dornbusch, 2008) Kromě toho má inflace dopad na sociální dávky a důchody, které se také musí zvyšovat v závislosti na inflaci. Tento proces se nazývá valorizace. Takovým způsobem lze eliminovat vliv očekávané inflace. Horší je to však u inflace neočekávané,

kteřá obvykle poškozujē ekonomickē subjekty vīce. Očekávanā inflace vřak mŕže vyvolat setrvačnou inflaci. Když si lidé zvyknou na prodluŕující se zvýšení cenové hladiny, začnou jejich očekávání sama o sobē vyvolávat inflaci, i když proto neexistuje ŕádnā objektivnī přīčina (Jurečka, Makroekonomie, 2013).

Dalří dŕsledky, kterē mŕže způsobovat inflace:

Vyvolává nestabilitu a ovlivŕuje chování investorŕ. Napřīklad jedince mŕžou změny cenové hladiny odradit od koupē cenných papírŕ, jelikoŕ nemá moŕnost správnē spočítat očekávané výnosy z investice, nebo pokud uŕ měl negativnī zkušenosti se znehodnocením vloŕených prostředků (Dornbusch, 2008). Firmy taky potřebujī zahrnout do rozhodování vliv inflace na výnosy z investic, a dokonce i na cenu, za kterou budou investice uskutečnēny, jelikoŕ na investice, napřīklad do dlouhodobých aktiv je potřeba větřinou od ŕēkolika mēřícŕ do ŕēkolika let (Jurečka, Makroekonomie, 2013).

Inflace zkresluje informace, kterē trŕnīm subjektŕm poskytujī ceny. Tak napřīklad si mŕže podnikatel všimnout zvýšení cen produktŕ v odvětvī, ve kterém působī, interpretuje to jako zvýšení poptávky a začne zvětřovat objem výroby, nebo najímat dalří zaměstnance, zvýří tīm značně své náklady, pak ale nedokáže prodat všechno, co vyrobil, a bude muset propustit zbytečné zaměstnance (Jurečka, Makroekonomie, 2013).

Jak jsem uŕ zmiŕovala výře, inflace přeroděluje bohatství od věřitelŕ ke dlužníkŕm. Vzhledem k tomu, ŕe největřím dlužníkem je stát, docházī tak k přerodělování bohatství mezi soukromým a veřejným sektorem (Dornbusch, 2008).

Pro jeden z dŕsledků inflace dokonce existuje i název, taxflace, což znamená, ŕe se lidem zvyšujī nominálnī příjmy, mŕžou tedy přejít do jinē daňové skupiny a začít odvádēt vyšří procento své mzdy v rámci daňové povinnosti (Jindřich Soukup, 2018).

Vzhledem ke všem negativŕm, ve kterých se projevuje inflace, je pochopitelnē, proč všechny státy usilujī o minimálnī míru inflace. Existuje ale myřlenka, ŕe mírnā inflace mŕže mít pozitivnī vliv na ekonomiku tīm, ŕe mŕže sníŕit reálnē mzdy bez sníŕení nominálních mezd, mŕže zmenřit přīrozenou míru nezaměstnanosti (G. A. Akerlof, 1996). Taky existuje názor, ŕe inflace mŕže stimulovat ekonomickē subjekty k zefektivněnī jejich ekonomického chování (Jurečka, Makroekonomie, 2013).

3. Praktická část

3.1. HDP

První kapitolou praktické části mé práce je vývoj HDP v zemích Visegrádské čtyřky a jeho porovnání s vývojem vyrobeného produktu v EU. Obsahem této kapitoly bude také zkoumání příčin, které ovlivnily růst nebo pokles HDP. V tabulce č. 1 jsou zobrazeny změny v objemu produktu vždy oproti minulému roku, vyjádřené v procentech.

Tabulka 1 - Meziroční procentní změny HDP v zemích V4 a EU (28)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	4,9	6,4	6,9	5,6	2,7	-4,8	2,3	1,8	-0,8	-0,5	2,7	5,3	2,5	4,4
Maďarsko	4,8	4,3	4,0	0,4	0,9	-6,6	0,7	1,7	-1,6	2,1	4,2	3,5	2,3	4,1
Polsko	5,1	3,5	6,2	7,0	4,2	2,8	3,6	5,0	1,6	1,4	3,3	3,8	3,1	4,8
Slovensko	5,2	6,5	8,3	10,8	5,6	-5,4	5,0	2,8	1,7	1,5	2,8	4,2	3,1	3,2
EU (28)	2,5	2,0	3,4	3,1	0,5	-4,3	2,1	1,8	-0,4	0,3	1,8	2,3	2,0	2,4

Zdroj: (Eurostat, 2019), vlastní zpracování

3.1.1. Česká republika (Česká národní banka, 2004 – 2017)

Rok 2004 pro Českou republiku, stejně jako pro ostatní země V4, byl rokem vstupu do Evropské unie. Tato skutečnost pak měla mít pozitivní dopad na zahraniční obchod, i když vlastně prvotní důchody firem byly zmenšené o částky převáděné na zahraniční trhy, otevřelo to větší prostor pro zahraniční investice. Negativní vliv na růst HDP mělo snížení výdajů domácností na spotřebu a převaha dovozu nad vývozem. Avšak díky výdajům na tvorbu hrubého fixního kapitálu HDP vzrostl o 4,9 %.

V roce 2005 ekonomika České republiky nadále zaznamenávala pozitivní vývoj a HDP se zvýšil ještě o 6,4 %. Oproti předchozímu roku se výrazně změnila struktura tvorby HDP. Došlo například ke zpomalení růstu výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu. Rychlejší tempo růstu vývozu, než dovozu vedlo ke značnému růstu hodnoty čistého exportu, což mělo velmi pozitivní dopad na ekonomiku. Také k růstu HDP přispělo zlepšení produktivity práce.

Největší přírůstek HDP byl zaznamenán v roce 2006, a to nejen za sledované období, ale za celou historii existence České republiky. Rychlejšího tempa růstu dosáhlo jenom Slovensko, kde se HDP zvýšil o 8,3 % oproti 6,9 % v Česku. Jinak v EU byl růst HDP dvakrát menší. Co se týče struktury, oproti roku 2005 se zvětšily výdaje na tvorbu fixního kapitálu, nejvíce to přitom ovlivnily výdaje na dopravní prostředky, stroje a zařízení a také vzrostly výdaje domácností na spotřebu, což znamenalo i zvýšení životní úrovně lidí. Zaměstnanost pokračovala v pozitivním vývoji. Čistý export nezávažně klesl, ale zahraniční obchod a investice pořád zůstávaly velmi důležitou složkou ekonomiky.

Stabilní růst pokračoval i v následujícím roce, kdy se HDP zvýšil o dalších 5,6 %. A to díky růstu zaměstnanosti a produktivity práce. Stejně jako v předchozích letech se dobře vyvíjel průmysl, zejména odvětví strojírenství. Kromě toho se poprvé za sledované období zvýšil disponibilní důchod domácností a zmenšil se schodek státního rozpočtu.

V roce 2008 HDP nadále rostl, ale už pomalejším tempem, zvýšil se jenom o 2,7 %. Bylo to způsobeno zejména poklesem průmyslové produkce, poklesem čistého vývozu a celkově pomalejší růstem ostatních složek HDP.

Pokles produkce v roce 2009 o 4,8 % zhoršil pozici ČR v Evropské unii, jelikož průměrně v EU HDP klesl o 4,3 %. Takto se projevíly důsledky hospodářské recese, která zasáhla nejen Českou republiku, ale skoro celý svět v roce 2008. Došlo ke zhoršení ve všech oblastech ekonomiky, zmenšila se průmyslová výroba většinou v důsledku snížení poptávky ze zahraničí, snížily se ceny výrobků, vzrostla nezaměstnanost a zvětšily se mzdové rozdíly.

V následujícím roce se ekonomika začala postupně dostávat z fáze recese. V roce 2009 se HDP zvýšil o 2,3 %, avšak v dalším roce se růst opět zpomalil a dosáhl jenom 1,8 %. Hlavní příčiny toho byly interní: snižovaly se výdaje domácností na spotřebu, vládní výdaje, investice a tvorba hrubého kapitálu. Pozitivní skutečností bylo zvýšení zaměstnanosti a zvýšení průměrné mzdy, zejména však díky zvětšení počtu podnikajících a zvýšení průměrné mzdy. Také ekonomika státu byla stále podporována zahraničním obchodem.

V letech 2012 a 2013 znovu došlo k poklesu hrubého domácího produktu o 0,8 % a o 0,94 %, přičemž tento pokles byl větší než v EU a větší než ve Visegradské čtyřce. Hůře na tom bylo pouze Maďarsko v roce 2012. Příčiny se prohloubily ve srovnání s předchozím obdobím. Výdaje na spotřebu a průmyslová výroba neustále klesaly, inflace naopak rostla a ještě více snižovala koupěschopnost domácností. V posledním čtvrtletí ale začalo oživení ekonomiky.

Toto obnovení pokračovalo i v roce 2014, HDP se zvýšil o 2,7 %. Příčinou toho byl růst průmyslové výroby ovlivněný zahraniční poptávkou. Na růstu produktu se také podílely větší výdaje na spotřebu domácností a výdaje vládních institucí, tržby z exportu a investice.

Růst a zlepšení ekonomické situace pokračovalo ještě rychlejším tempem v následujícím roce, HDP stoupl o dalších 5,3 %. Nejvíce to ovlivnily investice, výdaje domácností a zahraniční obchodní vztahy. Zvětšil se objem peněz v ekonomice a zvýšila se zaměstnanost. Také je potřeba uvést, že zlepšení bylo v neposlední řadě ovlivněno čerpáním prostředků z fondů EU.

V následujícím období růst pokračoval, vyrobený produkt se v roce 2016 zvýšil o 2,5 %. Nejvíce k tomu přispělo kladné saldo zahraničního obchodu, rostla proto i průmyslová výroba. Celkově se ekonomika vyvíjela velmi pozitivně, poprvé za sledované období dosáhl státní rozpočet přebytku, pokračoval růst zaměstnanosti a výdajů domácností. Došlo ale k zpomalení tempa růstu oproti roku 2005, a to kvůli mimořádným skutečnostem, které jsem uvedla výše, které se už neopakovaly v následujících obdobích.

Dynamický vývoj ekonomiky pokračoval i další rok, a HDP vzrostl ještě více – o 4,4 %. Takového zrychlení bylo dosaženo zejména díky zvyšující se tvorbě fixního kapitálu. Také poměrně rychle rostly výdaje domácností na spotřebu, saldo zahraničního obchodu zůstávalo kladné, a zvětšovala se vytvořená přidaná hodnota skoro ve všech odvětvích.

3.1.2. Slovenská republika (Okáli, 2004 – 2017)

Rok 2004 znamenal pro Slovenskou republiku, jak vstup do EU, také i vstup do NATO jako plnoprávného člena aliance. Tímto Slovensko ještě posílilo dynamický vývoj ekonomiky, který začal už několik let předtím. V roce 2004 vzrostl HDP o 5,2 %. Stabilní ekonomické prostředí a daňová reforma přilákaly domácí a zahraniční investice, což zvětšilo složku tvorby kapitálu, postupně se zvyšovala produktivita práce a podíl čistého dovozu na HDP

V následujících letech HDP pokračoval ve velmi rychlém růstu, v roce 2005 se zvětšil o 6,5 % a v příštím roce ještě o dalších 8,3 %. Ekonomika Slovenska se v tomto období vyvíjela výrazně rychlejším tempem než v Evropské unie jako celku, kde se HDP se zvětšil o 2 % a 3,4 %.

Největší vliv na to měl růst domácí poptávky vyvolaný zvětšením příjmů domácností. Kromě toho stále rostly investice, které budovaly základnu pro další ekonomický růst a zlepšovaly produktivitu práce. Situace na trhu práce se celkově velmi výrazně změnila: vzrostl počet podnikajících osob, čímž se zvýšily průměrné mzdy. V roce 2006 se však se vyskytla skutečnost, která by mohla představovat v oné době hrozbu pro další rozvoj, byla to inflace a s ní spojená vyšší úroková míra. Avšak v roce 2007 růst HDP pokračoval, a dokonce dosáhl nejlepší hodnoty za celé sledované období. Zvýšení hrubého domácího produktu o 10,8 % se Slovenská republika zařadila mezi nejlépe se rozvíjející ekonomiky Evropské unie. Dosaženo toho bylo zejména růstem objemu dlouhodobého majetku a zvýšením zaměstnanosti. Je potřeba také dodat, že uvedené skutečnosti byly způsobené zejména přílivem zahraničních investic, které na druhé straně měly negativní vliv na hrubý národní důchod.

Důsledky hospodářské krize roku 2008 měly vliv i na Slovenskou republiku. Růst HDP sice ještě pokračoval, a to o 5,6 %, oproti minulým obdobím se však zpomalil. Hlavní příčinou jeho zpomalení byla těžká situace zahraničních firem, které vyráběly na území Slovenska. Negativní vliv na vývoz mělo posílení slovenské koruny. I když na růstu HDP to ještě nebylo vidět, na konci roku 2008 recese už začala působit na Slovenskou republiku v plné míře.

Na ukazateli meziročního vývoje reálného HDP, který klesl o 5,4 %, v roce 2009 už jsou důsledky krize dobře viditelné. Nejvíce recese poškodila odvětví zpracovatelského průmyslu, jelikož právě toto odvětví se nejvíce podílelo na vývozu zboží, zasáhla ale i do odvětví stavebnictví a poskytování služeb. Samozřejmě se také zmenšila spotřeba domácností, vlády a tvorba kapitálu.

Rok 2010 znamenal oživení ekonomiky jak pro Evropskou unii, tak i pro Slovensko. HDP vzrostl o 5 %. Vracení ekonomiky do stavu stability bylo nerovnoměrné a doprovázeno útlumem některých odvětví a rozvojem jiných. Například nejlepších výsledků dosáhl nefinanční podnikatelský sektor. Situace v oblasti veřejných financí pořád nebyla příliš dobrá, neboť v tomto roce schodek rozpočtu dosáhl své rekordní hodnoty.

V roce 2011 růst ekonomiky zpomalil, HDP se zvětšil o 2,8 % a tato tendence pokračovala ještě ve dvou následujících obdobích. V roce 2012 se HDP se zvětšil o 1,7 % a jen o 1,5 % v roce 2013. Negativní dopad měla politika státu a zásahy do trhu práce s cílem zlepšení podmínek pro zaměstnance. Kromě toho růst ekonomiky byl omezen ve srovnání s ostatními zeměmi EU malým objemem vývozu, výrazně menším než objem dovozu. Velmi málo přispívala k růstu produktu spotřeba domácností.

V roce 2014 se situace začala zlepšovat, růst produktu se zrychlil a dosáhl 2,8 %, a změnila se struktura jeho složek. Větší podíl už měla domácí spotřeba a investice, zvýšily se příjmy domácností a zaměstnanost, výrazně se zmenšila inflace. Co se týče průmyslu, tržby na domácím trhu byly mnohem lepší než v zahraničí. V roce 2015 nenastaly žádné výrazné změny. Ekonomika pokračovala ve svém rozvoji, a ještě více se zvýrazňovaly tendence minulého roku. HDP vzrostl o 4,2 %.

V následujícím roce se růst HDP opět mírně zpomalil, vyrobený produkt se zvětšil o 3,1 %, a to zejména vlivem snížení investic, které poklesly výrazně ve srovnání s předchozím rokem kvůli tomu, že v roce 2015 byla tvorba kapitálu financována zejména z prostředků evropských fondů. Celkově však ekonomika pokračovala v pozitivním vývoji.

V roce 2016 hospodářský růst se zpomalil a dosáhl hodnoty 3,1 %. Došlo k tomu v důsledku poklesu domácí poptávky, konkrétně, vládních investic, které se snížily v důsledku výpadku čerpaní fondů EU. K růstu HDP přispívala spotřeba domácností, a kladné saldo zahraničního obchodu.

Pokračující zvýšení spotřeby domácností umožnilo v roce 2017 mírné zrychlení tempa růstu HDP, který dosáhl 3.2 %. Také pozitivně se vyvíjel čistý export, a mírně vzrostly investice.

3.1.3. Maďarsko (Hungarian central statistical office, 2004 – 2017)

Pro Maďarsko rok 2004 znamenal pozitivní vývoj hodnot HDP, ten se zvýšil o 4,8 %, což je skoro dvakrát více než ukazatel EU v tomto období. Příčinou tak příznivých výsledků byl velký objem vývozu z Maďarska: přibližně 86 % vyrobené produkce v roce 2004 bylo vyvezeno do zemí, které jsou členy OECD a 74 % do zemí EU. Kromě toho se zvýšila tvorba hrubého kapitálu.

V následujících dvou letech se růst HDP mírně zpomalil. V roce 2005 se ukazatel zvýšil o 4,3 % a v dalším období o 4 %. Hodnoty exportu pořád rostly, zejména exportu služeb, ne však rychleji než v předchozím období. Ostatní složky tvořící vyrobený produkt se mírně zvětšily, vzrostly výdaje domácností, zpomalil se ale růst investic.

V letech 2007 a 2008 došlo k značnému zhoršení ekonomické situace. Meziroční změny HDP dosáhly docela nízkých hodnot 0,4 % a 0,9 %. V roce 2007 se snížily oproti minulému roku vládní výdaje a sociální transfery. Zmenšila se také spotřeba domácností a investice do tvorby kapitálu. V roce 2008 se situace příliš nezlepšila.

Stejně jako v ČR a na Slovensku měla meziroční změna HDP v Maďarsku v roce 2009 zápornou hodnotu, vyrobený produkt klesl o 6,6 %. Příčinou takového snížení byl masivní odliv zahraničního kapitálu způsobený hospodářskou krizí. Maďarská ekonomika ještě před vstupem do EU závisela hodně na cizích investicích. Vysoký podíl podniků se zahraniční účastí v produkci HDP učinil maďarskou ekonomiku velmi zranitelnou a závislou na politice několika největších mezinárodních společností, které založily v Maďarsku své dceřiné společnosti. Jako důsledek se v zemi objevil nedostatek cizí měny na mezibankovním devizovém trhu.

V roce 2010 se začala dostávat ekonomika Maďarska z fáze recese, meziroční změna HDP dosáhla kladné hodnoty a činila 0,7 %. V následujícím období se tempo růstu vyrobeného produktu ještě mírně zrychlilo, ale ekonomická situace pořád nebyla příliš příznivá. Ani spotřeba, ani investice se téměř nezvyšovaly a platilo to i pro ostatní složky tvořící HDP.

Rok 2012 znamenal opětovný úpadek maďarské ekonomiky. Produkce poklesla o 1,6 % oproti minulému roku. Došlo ke snížení výdajů na konečnou spotřebu, na tvorbu fixního kapitálu, také klesl jak vývoz, tak i dovoz. Způsobit to mohl zejména pokus o znárodnění bankovního systému a peněžních fondů.

Naštěstí následující období znamenalo pro Maďarsko už výrazně lepší ekonomickou situaci. HDP se zvětšil o 2,1 %, což sice ještě nebyl výrazný růst, zejména ve srovnání se začátkem sledovaného období, ale už bylo vidět potenciál pro další zlepšení. Nejvíce se zvětšily investice a tvorba hrubého kapitálu.

V dalším roce míra růstu vyrobeného produktu v zemi byla už 4,2 %. Pokračoval růst investic do fixního kapitálu, výdaje na konečnou spotřebu domácností a státu. V roce 2015 se růst HDP mírně zpomalil a dosáhl 3,5 %. Zpomalil růst výdajů vládních institucí a výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu. V dalším roce se ještě více zpomalila tvorba hrubého kapitálu a zpomalil se růst vývozu a dovozu, což vyvolalo mírné snížení meziroční změny HDP oproti minulému roku, ta činila 2,3 %.

Opravdu výrazný růst evidovala ekonomika Maďarska v roce 2017. Tvorba fixního kapitálu se zvýšila o 17 %, což je největší hodnotou za celé sledované období. Rostly výdaje domácností na konečnou spotřebu, sociální dávky ze strany vlády. To všechno umožnilo zvýšení vyrobeného produktu 4,1 %.

3.1.4. Polsko (Bank Danych Makroekonomicznych, 2004 – 2017)

Stejně jako pro ostatní země Visegrádské čtyřky rok 2004 znamenal pro Polsko značný růst zahraničního obchodu, rozdíl ale byl v tom, že nejvíce vzrostl export služeb, i když pro ostatní ekonomiky bylo typičtějším rysem zvýšení vývozu zboží. Přístup k zahraničním trhům samozřejmě posílil ekonomiku státu, HDP se zvětšil o 5,1 % oproti předchozímu roku. Hodně se zrychlila tvorba hrubého fixního kapitálu, výdaje na konečnou spotřebu se ale moc nezvětšily. Vývoj HDP i nadále významně ovlivňoval export. Růst výdajů na spotřebu ještě více zpomalil a téměř se nezvýšila tvorba hrubého kapitálu. Všechny tyto skutečnosti vedly k zpomalení tempa růstu HDP, který v roce 2005 činil 3,5 %.

V následujících dvou letech Polsko zaznamenalo extrémní růst HDP; v roce 2006 se vyrobený produkt se zvětšil o 6,2 % a v dalším roce ještě o 7 %. Stejně jako v předchozích letech to způsobil zejména růst obchodování na zahraničních trzích. Zvýšila se také domácí poptávka a velice rychle rostla složka tvorby hrubého fixního kapitálu.

V příštím roce ale došlo k značnému zpomalení tvorby kapitálu, skoro se zastavil růst exportu a importu. Tyto faktory samozřejmě ovlivnily meziroční míru růstu HDP, která v roce 2008 činila 4,2 %. V dalším období tento trend pokračoval, hodnoty vývozu a dovozu, tvorby kapitálu se značně snížily, vlastně poprvé za sledované období. Však Polsko byla jedinou zemí, ve které během hospodářské krize míra růstu HDP dosahovala kladné hodnoty, činila 2,8 %.

Tak jako v jiných zemích V4 od roku 2010 se v Polsku začalo oživení ekonomiky. Míra růstu HDP vykazovala stoupající hodnoty; v roce 2010 vyrobený produkt vzrostl o 3,6 %, a v roce 2011 dokonce o 5 %. Mohly za to v největší míře investice a export.

V následujícím období se znovu polská ekonomika dostala do lehčího úpadku. Růst vyrobeného produktu se značně zpomalil. Vývoz zaznamenal mírný pokles, výdaje na konečnou spotřebu také. Příčinou zpomalení růstu HDP bylo závažné snížení investic. Tato tendence pokračovala i dále, proto v roce 2012 se HDP zvětšil o 1,6 % a v roce 2013 jenom o 1,4 %.

Jak je charakteristické pro většinu ekonomik, po mírné recesi znovu začala ekonomika Polska expandovat. V roce 2014 se hrubý domácí produkt zvětšil o 3,3 % a v dalším období o 3,8 %. Hlavní příčinou růstu bylo zvýšení investic, díky kterým mírně rostly výdaje na konečnou spotřebu domácností, také pomalu rostl export.

Rok 2016 znamenal menší zpomalení tempa růstu HDP, ten se zvětšil o 3,1 % a znovu složkou nejvíce ovlivňující tuto hodnotu byly investice. V příštím roce se však situace zlepšila, hrubý domácí produkt se zvětšil o 4,8 %, kdy se opět zvětšily investice.

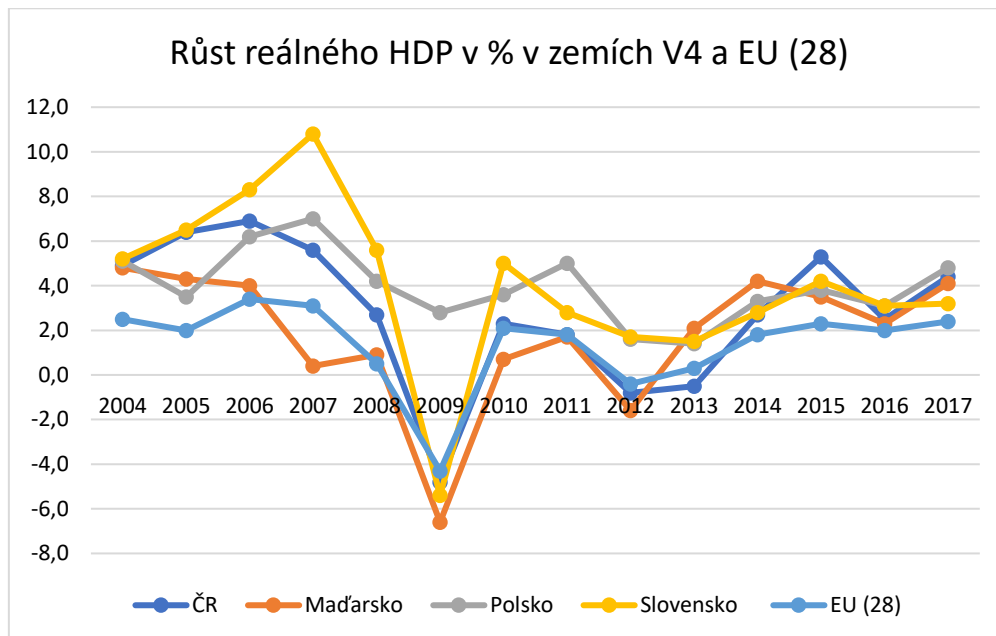
Čili můžeme vidět, že v období následující po krizi polská ekonomika celkově stabilně rostla. Tyto úspěchy souvisí především s hlavním charakteristickým rysem Polska, kterým je přítomnost levné a dobře kvalifikované pracovní síly. Stabilita v růstu byla odměněna zařazením Polska do seznamu zemí s nejrozvinutějšími trhy na světě na podzim loňského roku.

3.1.5. EU – sumář

V předchozích kapitolách jsem se zabývala meziroční mírou růstu hrubého domácího produktu v jednotlivých státech tvořících Visegradskou čtyřku. V této kapitole k tomu připojím porovnání HDP na obyvatele v paritě kupní síly v zemích V4 navzájem a s EU jako celku. Tento ukazatel eliminuje rozdíly v úrovních cen mezi zeměmi, a tím umožňuje smysluplné srovnání objemu HDP mezi zeměmi (Eurostat, 2019). Tato analýza by měla přispět k ještě hlubšímu porozumění ekonomické situace a úrovně života lidí ve zvolených zemích v průběhu čtrnácti let.

Co se týče růstu HDP, probíhal ve Visegradské čtyřce rychlejším tempem než v EU v průměru. Tato skutečnost je zobrazena na grafu č. 1. Hodnoty meziročních změn hrubého domácího produktu často byly dvakrát, nebo dokonce třikrát, vyšší. Avšak bez ohledu na velký růst se zemím V4 nepodařilo během těchto čtrnácti let dosáhnout průměrných hodnot pro všechny státy EU.

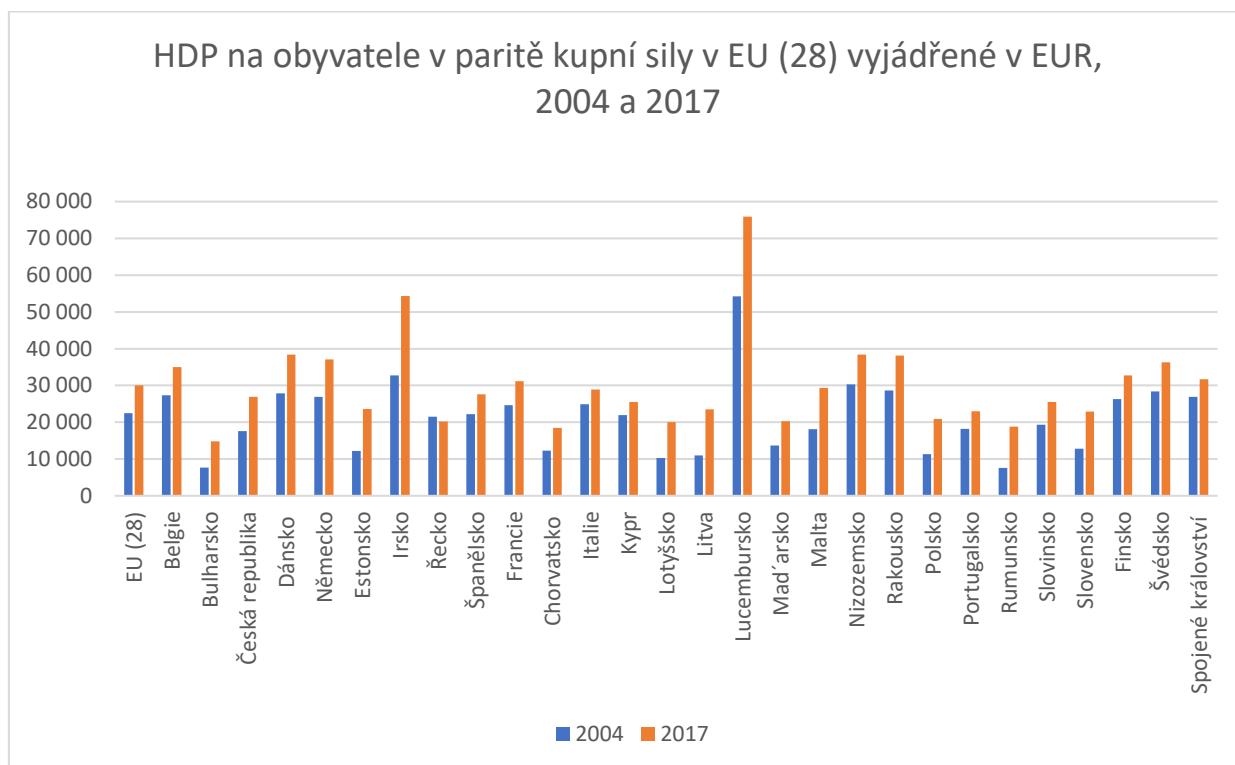
Graf 1 - Meziroční změny reálného HDP v % v zemích V4 a EU (28)

Zdroj: (Eurostat, 2019), vlastní zpracování

Sledované období pro Visegradskou čtyřku začalo velkým přírůstkem HDP, konkrétně dvakrát vyšším než v EU. Přitom hrubý domácí produkt na obyvatele dosahoval výrazně nižší hodnoty. Nejblíže k průměrným hodnotám EU (22 500 eur) byla ze všech států V4 Česká republika, ve které výše domácího produktu na jednoho obyvatele činila 17 600 eur. Nejhuř na tom bylo Polsko, ve kterém HDP činilo 11 300 eur na obyvatele. Hodnoty HDP na jednoho obyvatele v paritě kupní síly jsou zobrazeny na grafu č. 2.

Graf 2 - HDP na obyvatele v paritě kupní síly v EU (28) vyjádřené v EUR, 2004 a 2017

Zdroj: (Eurostat, 2019), vlastní zpracování

Celkově růst evropské ekonomiky byl podpořen především velkými objemy vývozu. Zároveň rostla domácí poptávka, sice pomalu, ale stabilně. Růst soukromé spotřeby a investic, které jsou dvěma hlavními složkami domácí poptávky, byl příliš nestabilní. (Directorate-General for Economic and Financial Affairs, 2004)

Zeměmi, které táhly ukazatele EU nahoru a které měly nadprůměrné hodnoty HDP na obyvatele, byly zejména původní státy EHS: Nizozemsko, Německo, Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko. Právě Lucembursko mělo největší hodnotu HDP v EU v roce 2004 (54 200 eur na obyvatele) a během sledovaného období tato hodnota pořád rostla. Objasnit takový fenomén se dá velkým počtem pracovníků dojíždějících ze sousedních zemí, zejména z Německa, Francie a Belgie. V současné době Lucembursko zůstává nejbohatší zemí na světě, s HDP 75 900 eur na obyvatele.

Státy, které vstoupily do EHS později, například, Velká Británie, Dánsko, Irsko, Norsko, Švýcarsko, Švédsko, Island a Rakousko, také dosahovaly nadprůměrného HDP na obyvatele.

Zeměmi se slabší ekonomikou, které naopak táhly průměr dolů, jsou zejména noví členové společenství, kteří se připojili k EU teprve v roce 2004, to znamená Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Malta, a země Visegradské čtyřky. Kromě toho je možné mezi státy s nižším HDP zařadit také Portugalsko, Španělsko a Řecko.

Co se týče rysů společných pro ekonomický růst evropských zemí, pro ekonomiky s velkým HDP na obyvatele byla charakteristická vysoká domácí poptávka, zatímco růst rozvíjejících se států závisel především na zahraniční poptávce. Také je zajímavé, že země, které v předchozích letech

zaznamenaly velký růst ekonomiky, už na začátku sledovaného období nevykazovaly velké přírůstky vyrobeného produktu. Například HDP v Nizozemsku a Portugalsku rostl velmi pomalým tempem v důsledku předchozího přehřátí.

V období 2004 až 2007 HDP zemí Visegradské čtyřky zaznamenaly obrovský růst. Meziroční změny produktu byly dvakrát až třikrát vyšší než v Evropské unii jako celku. Růst vyrobeného produktu EU byl podpořen zejména investicemi a kladným saldem zahraničního obchodu.

Nejrychleji probíhal růst ve Slovenské republice, kde v roce 2008 dosáhl růst HDP až 10,8 %, naopak nejpomalejší růst byl evidován v Maďarsku. V ČR a Polsku vyrobený produkt stabilně stoupal nahoru a Česká republika stále zůstávala nejbližší ze států V4 k průměru EU, alespoň co se týče HDP v paritě kupní síly.

V roce 2008 už se začaly projevovat první náznaky hospodářské krize, růst HDP se značně zpomalil, jak v zemích Visegradské čtyřky, tak i v Evropské unii. Polsko a Slovensko pořád vykazovaly docela vysoké hodnoty meziroční změny hrubého domácího produktu – 4,2 % a 5,6 %. V Evropské unii se dopady krize projevily rychleji a HDP vzrostl jenom o 0,5 %. V některých zemích dokonce docházelo k poklesu HDP, jako například v Dánsku, Estonsku, Irsku, Lucembursku a v Itálii. Česká ekonomika se zatím nedostala do problémů a evidovala růst HDP ve výši 2,7 %.

Rok 2009 znamenal skoro pro všechny evropské státy pokles hrubého domácího produktu, jedinou výjimkou bylo Polsko, kde se HDP se zvýšil o 2,8 %. Nejvíce z Visegradské čtyřky byly hospodářskou krizí poškozeny ekonomiky Maďarska a Slovenska. Česko také zaznamenalo výrazný pokles HDP ve výši 4,8 %. K největšímu poklesu HDP v rámci Evropské unie došlo v Estonsku, Lotyšsku a v Litvě. Snížení ekonomické aktivity ve vyspělých ekonomikách bylo zapříčiněno zejména propadem domácí poptávky a exportní aktivity. V rozvíjejících se ekonomikách byl příčinou zpomalení ekonomické aktivity především pokles zahraničního obchodu. Důležitým faktorem byl také odliv zahraničního kapitálu a investic z těchto zemí. (Národní banka Slovenska, 2009)

V roce 2010 došlo k oživení ekonomiky ve většině zemí Evropské unie. Z Visegradské čtyřky největšího růstu HDP dosáhlo Slovensko, tedy 5 %. Polsko a Česko zaznamenaly větší přírůstek HDP než Evropa jako celek. Celkově ekonomiky rozvíjejících se zemí rostly rychleji než vyspělé země. Jedním z nejvýznamnějších faktorů ovlivňujících obnovení evropské ekonomiky byl rostoucí zahraniční obchod.

Následující rok růst HDP v Evropské unii, včetně států Visegradské čtyřky pokračoval, ale v roce 2012 se ekonomika znovu dostala do menšího úpadku. V Česku a Maďarsku, stejně jako v EU, došlo k poklesu HDP. V ostatních členských státech se jeho růst zpomalil. Hlavní příčinou byly obavy ohledně řešení dluhové krize. Kromě toho došlo k útlumu zahraničního obchodu.

V roce 2013 průměr HDP v Evropě znovu začal růst, ale pomalejším tempem. V zemích Visegradské čtyřky byl také evidován mírný nárůst vyrobeného produktu, až na výjimku České republiky, kde došlo k poklesu HDP o 0,5 %.

Během posledních čtyř let zkoumaného období v Evropské unii a v zemích Visegradské čtyřky se ekonomika vyvíjela docela stabilně a HDP postupně rostl. Jedinou výjimkou bylo Řecko, kde měly v letech 2015 a 2016 meziroční změny zápornou hodnotu. Ve V4 na druhou stranu růst probíhal rychlejším tempem nežli v EU.

Na konci sledovaného období, v roce 2017, všechny země Evropské unie dosáhly kladné hodnoty změny hrubého domácího produktu. Co se týče HDP na obyvatele, země Visegradské čtyřky od vstupu do EU během sledovaného období dosáhly obrovského zlepšení a hodně se přiblížily k průměrným hodnotám EU. Přičemž nejlépe je na tom Česká republika, kde produkt na obyvatele činil 26 900 eur při průměru EU 30 000 eur. Slovensko dosáhlo hodnoty 22 900 eur, Polsko a Maďarsko dosáhly trochu nižších hodnot – 20 900 eur a 20 300 eur HDP na obyvatele.

3.2. Nezaměstnanost

Tato kapitola mé bakalářské práce pojednává o míře nezaměstnanosti. Zabývá se sledováním míry nezaměstnanosti ve Visegradské čtyřce ve vztahu k míře zaměstnanosti a zjišťuje, jaké podmínky na pracovních trzích tyto ukazatele ovlivňovaly a jak jimi byly ovlivněny různé skupiny pracovníků. V sumáři porovnávám situaci na pracovních trzích Visegradské čtyřky se situací v Evropské unii jako celku.

Tabulka 2 - Vývoj míry nezaměstnanosti ve V4 a EU vyjádřena v % v letech 2004 - 2017

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0	7,0	6,1	5,1	4,0	2,9
Maďarsko	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10,0	11,2	11,0	11,0	10,2	7,7	6,8	5,1	4,2
Polsko	19,1	17,9	13,9	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1	10,3	9,0	7,5	6,2	4,9
Slovensko	18,4	16,4	13,5	11,2	9,6	12,1	14,5	13,7	14,0	14,2	13,2	11,5	9,7	8,1
EU (28)	9,3	9,0	8,2	7,2	7,0	9,0	9,6	9,7	10,5	10,9	10,2	9,4	8,6	7,6

Zdroj: (Eurostat, 2019), vlastní zpracování

3.2.1. Česká republika (Česká národní banka, 2004 – 2017)

V průběhu celého sledovaného období Česká republika dosahovala poměrně nízkých hodnot nezaměstnanosti ve srovnání s ostatními členy Visegradské čtyřky, a dokonce i při porovnání s průměrem Evropské unie. Avšak to neznamená, že se na trhu práce neobjevují žádné problémy. Například velkým problémem je míra nezaměstnanosti mladých lidí (do 25 let) a čerstvých absolventů. Ta během všech čtrnácti sledovaných let byla dvakrát vyšší než celková míra nezaměstnanosti. Dalším specifikem jsou velké rozdíly mezi regiony, vysoká míra dlouhodobé nezaměstnanosti a vzdělanostní struktura pracovní síly (Pališková, Trh práce v Evropské unii. Historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy., 2014).

Při vstupu do Unie mělo Česko o 1 % nižší míru nezaměstnanosti (8,3 %). Avšak pro ČR to znamenalo růst nezaměstnanosti oproti předchozímu roku, přičemž vzrostla míra nezaměstnanosti u mužů a snížila se u žen.

V následujících dvou letech míra nezaměstnanosti postupně klesala. V roce 2005 činila 7,9 % a v roce 2006 již 7,1 %. Ke zlepšení podmínek na trhu práce přispíval hospodářský růst a zahraniční investice. Pokles nezaměstnanosti byl brzděn kvalifikací pracovníků. V ekonomice v té době docházelo ke strukturálním změnám, což kladlo vyšší požadavky na úroveň znalostí a dovedností zaměstnanců. Při relativně nízké úrovni nezaměstnanosti osob s terciálním vzděláním (kolem 4 %) se míra nezaměstnanosti osob se sekundárním vzděláním pohybovala kolem 8 % a pracovníků s primárním vzděláním dosahovala 10 % (Palíšková, Trh práce v Evropské unii. Historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy., 2014).

Co se týče odvětví, nejlépe na tom byl zpracovatelský průmysl, podpořený zahraničními investicemi, službami a podnikatelskými činnostmi.

V roce 2007 se i nadále zvětšoval objem vyrobeného produktu, rostla poptávka po práci, což vytvářelo dobré podmínky pro zvýšení míry zaměstnanosti a snížení míry nezaměstnanosti. Stále nejvíce rostla zaměstnanost v odvětví zpracovatelského průmyslu, ve službách spojených s pronájmem nemovitostí a podnikatelských činnostech. Také rostl počet zahraničních pracovníků, ale poptávka po kvalifikovaných pracovnících pořád nebyla uspokojena a míra nezaměstnanosti činila 5,3 %. V roce 2008 se tato situace příliš nezměnila a míra nezaměstnanosti klesla o 0,9 %.

Dopad hospodářské krize se na trhu práce projevil v roce 2009 zvýšením míry nezaměstnanosti na 6,7 %, snížením počtu zaměstnaných osob, ale zvýšením počtu podnikatelů. Nejvíce byla snížením ekonomické aktivity zasažena průmyslová výroba a doprava. Proto se zvýšila více nezaměstnanost mužů jako pracovníků průmyslu. Krize také hodně ovlivnila mladé lidi; míra jejich nezaměstnanosti měla od druhého čtvrtletí roku 2008 vzestupný trend s maximem na konci roku 2013 (23,7 %) (Palíšková, The 11th International Days of Statistics and Economics, 2017). V roce 2010 už začalo oživení ekonomiky, ale na trhu práce se to ještě plně neprojevilo. Míra nezaměstnanosti mírně vzrostla a dosáhla 7,3 %. K jejímu poklesu došlo teprve v následujícím roce, kdy míra nezaměstnanosti činila 6,7 %. Došlo zároveň k poklesu registrované míry nezaměstnanosti a zvýšení počtu zaměstnaných. Nejvíce se zvýšila zaměstnanost v exportně orientovaném průmyslu.

V následujících dvou letech se míra nezaměstnanosti ustálila na úrovni 7 %. Její růst v roce 2012 byl způsoben útlumem ekonomické aktivity v zemi a poklesem hrubého domácího produktu. Pokračoval růst dlouhodobé nezaměstnanosti, která v roce 2013 činila více, jak 10 %, což svědčí o tom, že na trhu práce existoval problém se strukturální nezaměstnaností. Kromě toho existovaly velké rozdíly mezi regiony. V Praze míra nezaměstnanosti činila 3,1 %, zatímco v Karlovarském kraji dosahovala 10,2 % a v Moravskoslezském 9,9 %, kde zároveň byla evidována největší míra dlouhodobé nezaměstnanosti (25 %) (Palíšková, Trh práce v Evropské unii. Historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy., 2014). Celkově, byla v regionech větší míra nezaměstnanosti než v Praze během celého sledovaného období.

Míra zaměstnanosti v těchto dvou letech zaznamenávala postupný růst, ale v důsledku zvětšení objemu pracovní síly v zemi k poklesu míry nezaměstnanosti nedošlo.

Pozitivní vliv zvýšení ekonomické aktivity v roce 2014 se projevil nižší mírou nezaměstnanosti, která se nacházela na úrovni 6,1 %. V důsledku hospodářského růstu nejvíce klesla nezaměstnanost v sekundárním sektoru, dokonce i v odvětví stavebnictví, které předtím bylo dlouhou dobu v úpadku. Na druhou stranu zaměstnanost v terciárním sektoru se zmenšila, přičemž nejvíce to zasáhlo maloobchod a velkoobchod, peněžnictví a pojišťovnictví, dopravu a skladování.

V následujících třech letech se míra nezaměstnanosti postupně snižovala a zároveň se zvyšovala míra zaměstnanosti. Přičemž poprvé za dlouhou dobu tento příznivý vývoj zasáhl všechny sektory, primární, sekundární a terciární, a v roce 2015 se míra nezaměstnanosti snížila o 1 %.

Tento trend pokračoval i další rok, kdy míra nezaměstnanosti dosáhla jenom 4 %, Nejvíce se na tomto snížení podílely netržní služby v terciárním sektoru. Také se na tomto snížení z jedné třetiny podílel rostoucí počet zaměstnanců pracujících na zkrácený úvazek.

Zrychlující se hospodářský růst umožnil v roce 2017 historicky nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti (2,9 %), přičemž byl nejnižší nejen v ČR, ale i v celé Visegradské čtyřce a v EU jako celku. V zemi došlo ke zvýšení ekonomické aktivity v důsledku růstu objemu pracovní síly a snižující se populaci ve věkové skupině 15 až 64 let.

3.2.2. Slovenská republika (Národná banka Slovenska, 2004 – 2017)

Slovenská republika vstoupila do EU s poměrně vysokou mírou nezaměstnanosti (18,4 %), větší nezaměstnanost byla zaznamenána jenom v Polsku. Avšak během sledovaného období se jí podařilo dosáhnout určitého zlepšení. Hlavní příčinou přeměny byl hospodářský růst a celkové zlepšení ekonomické situace v zemi.

V roce 2004 na trh práce na Slovensku vstoupilo o 25 tisíc lidí více než v předchozím období, čímž hodně zvýšily nabídku práce. Tato skutečnost vyvolala zvýšení míry nezaměstnanosti oproti předchozímu období, ale zároveň došlo ke zvýšení počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Další rok přinesl snížení míry nezaměstnanosti o 2 procentní body, dosáhla tedy 16,4 %. Zvýšil se počet podnikatelů a zaměstnanců, zejména v odvětví stavebnictví a obchodu. V některých odvětvích naopak došlo k poklesu zaměstnanosti, například v dopravě, školství, zdravotnictví a ve finančních službách. Celkově k zvýšení míry zaměstnanosti došlo díky příznivému ekonomickému vývoji.

V následujících dvou letech pokračoval růst hrubého domácího produktu, s čímž pokračoval pokles míry nezaměstnanosti, která v roce 2006 činila 13,5 %, a v roce 2007 se snížila a dosáhla 11,2 %. Zároveň na Slovensku rostla míra zaměstnanosti (o 3,8 %), přičemž nejvíce se zvyšovala poptávka po práci ve službách, například v odvětví hotelnictví, gastronomie, realit a obchodu. Další rok bylo dosaženo snížení míry nezaměstnanosti rostoucí poptávkou po pracovnících v odvětví zdravotní a sociální péče.

Pokračující rostoucí poptávka po práci ve službách se v roce 2008 promítla jak do míry zaměstnanosti, tak i do míry nezaměstnanosti, a způsobila její pokles o 1,6 %. Přitom se počet

nezaměstnaných snížil o 11,8 %, což potvrdily také údaje o registrované míře nezaměstnanosti, jejíž evidenci vedou úřady práce.

Úpadek ekonomiky začínající ještě v roce 2008 způsobil se zpožděním zhoršení situace na trhu práce v dalším roce, a to nejen na Slovensku, ale vlastně ve všech zemích EU. Růst počtu nezaměstnaných osob se negativně odrazil v míře nezaměstnanosti, která se zvýšila na 12,1 %. Nejvíce tato situace zasáhla průmyslovou výrobu, kde došlo ke snížení počtu odpracovaných hodin. Také značně klesl počet osob pracujících v zahraničí. Na druhou stranu vzrostl počet podnikatelů bez zaměstnanců.

Tento trend pokračoval i další rok; snížil se počet pracovníků v odvětví průmyslu, osob pracujících v zahraničí a celkově zaměstnanců a podnikatelů na trhu práce, což způsobilo zvýšení míry nezaměstnanosti o dalších 2,4 %.

V roce 2011 došlo k mírnému poklesu míry nezaměstnanosti, který byl způsoben zrychlujícím se hospodářským růstem, a míra nezaměstnanosti činila 13,7 %.

V následujících dvou letech se míra nezaměstnanosti opětovně zvýšila. V roce 2012 činila 14 % a v roce 2013 vzrostla ještě o 0,2 %. Ovlivnilo to především zpomalení růstu míry zaměstnanosti v důsledku neochoty zaměstnavatelů přijímat nové pracovníky. Pokles zaměstnanosti nejvíce poškodil odvětví průmyslu a dopravy. Snížení ekonomické aktivity v oblasti průmyslu pokračoval i v následujícím období a také se k tomu přidalo zhoršení situace v oblasti nemovitostí a obchodních činností.

V roce 2014 se situace na trhu práce obrátila k lepšímu; míra nezaměstnanosti klesla o 1 %, a počet nezaměstnaných se snížil o 7,1 %, tento trend pokračoval i následující tři roky. Tímto se odrazilo na trhu práce oživení ekonomiky Slovenska a zvýšení domácí poptávky. Přičemž z toho těžila skoro všechna odvětví, nejen odvětví exportně orientována, jak tomu bylo předtím.

V návaznosti na předchozí rok pokračovala situace na trhu práce v příznivém vývoji. Přispíval k tomu i zrychlující se hospodářský růst a čerpaní peněz z dotací Evropské unie. Díky všem těmto vlivům počet nezaměstnaných klesl o 44 tisíce osob a míra nezaměstnanosti klesla o 1,7 %. Další rok počet nezaměstnaných klesl o 48 tisíc osob; znovu došlo ke snížení míry nezaměstnanosti, která dosáhla 9,7 %.

V roce 2017 míra nezaměstnanosti ve Slovenské republice dosáhla svého historického minima na 8,1 %. Mohl za to v největší míře hospodářský růst země, který způsobil zvýšení poptávky po práci, a tím i zvětšení počtu zaměstnaných osob.

3.2.3. Maďarsko (Magyar Nemzeti Bank, 2004 – 2017)

Maďarská republika vstoupila do EU jako země s nejnižší mírou nezaměstnanosti ze všech států V4 a nižší hodnotou, než evidovala Evropská unie v průměru, i když pro tuto zemi nezaměstnanost ve výši 6,1 % byla mírným zhoršením oproti minulému roku. Ke zvýšení nezaměstnanosti došlo v důsledku snížení poptávky po práci v soukromém sektoru. Přičemž ve výrobě se objem pracovních sil zmenšil, zvýšila se intenzita práce, což by mohlo být důsledkem nahrazování práce kapitálem.

V následujících letech míra nezaměstnanosti stále stoupala nahoru a k jejímu poklesu došlo jenom v roce 2014. V roce 2005 ekonomika Maďarska rostla poměrně rychlým tempem, zejména díky otevřeným trhům a rostoucím objemům exportu. Avšak to nevyvolávalo růst zaměstnanosti, protože výrobci si nebyli jistí ohledně poptávky po jejich produkci. Předpokládali, že se jedná o krátkodobý jev, a proto se výrazně zvyšoval počet odpracovaných hodin, ale počet zaměstnanců se nezměňoval.

V roce 2006 se počet zaměstnaných osob zvýšil, ale v menší míře než počet ekonomicky aktivních osob, což přispělo ke zvýšení míry nezaměstnanosti na 7,5 %. Dá se to vysvětlit zvýšením úrovně mezd, nebo ochotou žen vstoupit na trh práce.

Za mírným snížením nezaměstnanosti o 0,1 % v roce 2007 následoval její opětovný nárůst v roce 2008. Způsobeno to bylo útlumem ekonomické aktivity a zpomalením růstu hrubého domácího produktu.

V následujících dvou letech došlo k ještě většímu úpadku ekonomiky a míra nezaměstnanosti vzrostla na 10 % v roce 2009 a na 11,2 % v roce 2010. Došlo tehdy k výraznému poklesu domácí poptávky a snížení aktivity podniků. Růst nezaměstnanosti by mohl být ještě větší, kdyby nebyly snižené mzdy. V soukromém sektoru v odvětví průmyslu a služeb došlo dokonce k růstu zaměstnanosti, však jenom v exportně orientovaných společnostech. Ve spojení s vyšší zaměstnaností na částečný pracovní úvazek odpracované hodiny dokonce překročily předkrizovou úroveň. Ale v podnicích vyrábějících pro domácí trh se zaměstnanost naopak snížila.

K mírnému zlepšení došlo v dalších dvou letech, kdy se míra nezaměstnanosti ustálila na úrovni 11 %. Zároveň došlo k růstu míry zaměstnanosti. Dosaženo toho bylo zejména pomocí vládních opatření přijatých v předchozích letech, jakožto zvýšení věku odchodu do důchodu, zpřísnění podmínek pro nárokování invalidního důchodu. Kromě toho vládní pracovní programy vytvořily dodatečnou poptávku po práci. Avšak v soukromém sektoru se poptávka po práci snížila. Tlačila ji dolů fiskální opatření v podobě zvýšení daní z příjmů a pomalý růst hrubého domácího produktu.

V roce 2014 se situace na trhu práce v Maďarsku značně zlepšila a míra nezaměstnanosti klesla na 7,7 %. Růst ekonomické aktivity podpořilo také zvýšení míry zaměstnanosti, která se zvýšila jak ve veřejném, tak i v soukromém sektoru. Přičemž díky vládním pracovním programům se více zvýšila ve veřejném sektoru.

Poptávka v soukromém sektoru se zvýšila v roce 2015, přičemž nejvíce se zvětšila poptávka po pracovnících ve službách. Počet volných pracovních míst však ještě nedosáhl předkrizové úrovně

kvůli strukturálním změnám na trhu práce, mezi strukturou nabídky a poptávky po práci totiž ještě zůstaly rozdíly. Míra nezaměstnanosti činila 6,8 %.

V dalších dvou letech nezaměstnanost pokračovala v poklesu. V roce 2016 se nacházela na úrovni 5,1 % a v roce 2017 dosahovala v průměru 4,2 %. Pokračoval růst zaměstnanosti v soukromém sektoru, zvětšil se počet ekonomicky aktivních obyvatel o 61 %, výrazně se zvýšil počet zaměstnanců ve službách a zpracovatelském průmyslu. Bez ohledu na pokles zaměstnanosti ve veřejném sektoru, rostoucí zaměstnanost v soukromém sektoru stlačila nezaměstnanost na historicky nejnižší úroveň.

3.2.4. Polsko (Narodowy Bank Polski, 2004 – 2017)

Na začátku sledovaného období Polsko evidovalo největší míru nezaměstnanosti (19,1 %) v celé Visegradské čtyřce a zároveň o 10 % vyšší než v průměru v Evropské unii. Pro Polsko ale taková výše nezaměstnanosti znamenala zlepšení oproti předchozímu roku, tedy snížení počtu nezaměstnaných. Trh práce ještě čelil mnoha dalším problémům, jako například vysoká míra dlouhodobé nezaměstnanosti – 53,3 %, strukturální rozdíly mezi nabídkou a poptávkou práce, velký počet neobsazených volných pracovních míst a nedostatek motivace u obyvatelstva pro vstup na trh práce.

Oživení ekonomiky v roce 2005 způsobilo snížení míry nezaměstnanosti na 17,9 %. Hlavními příčinami snížení nezaměstnanosti byly oživení průmyslové výroby, zvýšení produkce v potravinářském průmyslu, ve výrobě strojů a zařízení a ve stavebnictví.

Růst zaměstnanosti vyvolal v roce 2006 snížení míry nezaměstnanosti o 4 %, která ale byla doprovázena poklesem ekonomicky aktivních osob. Nejvíce rostl počet pracujících ve službách a ve výrobě. Počet pracovníků v zemědělství se naopak snížil.

V roce 2007 došlo k dalšímu poklesu míry nezaměstnanosti, jež dosáhla 9,6 %. Nejvíce k tomu znovu přispěl sektor služeb a rozvoj průmyslové výroby.

V roce 2008 se růst počtu zaměstnaných osob zpomalil v důsledku snížení nabídky práce, ale i za těchto okolností došlo k poklesu nezaměstnanosti na úroveň 7,1 %. Na trhu práce se zároveň vyvíjel problém se zaměstnáním kvalifikovaných pracovníků, který pravděpodobně vznikl kvůli migraci pracovních sil z Polska do jiných členských států.

Útlum ekonomické aktivity v roce 2009 zapříčinil zvýšení míry nezaměstnanosti o 1 %, přičemž nejvíce vzrostla nezaměstnanost mladých lidí.

Počet zaměstnaných pokračoval v růstu v roce 2010. K poklesu nezaměstnanosti však nedošlo. Ta naopak vzrostla na 9,7 %. Příčinou takového vývoje na trhu práce bylo zvýšení počtu ekonomicky aktivních osob v důsledku zrušení povinné vojenské služby a zákazem předčasného odchodu do důchodu. V dalším roce se míra nezaměstnanosti nezměnila.

Zpomalení růstu hrubého domácího produktu v roce 2012 vedlo ke zvýšení míry nezaměstnanosti na 10,1 %. Zastavil se růst zaměstnanosti ve všech odvětvích ekonomiky a spolu se zvětšením objemu pracovních sil v zemi to vyvolalo růst nezaměstnanosti.

V dalším roce znovu došlo k nárůstu míry nezaměstnanosti o 0,2 %. Podílel se na tom nejvíce zemědělský průmysl, kde pokračovala v poklesu míra zaměstnanosti. Pozitivní skutečností ale bylo to, že se zastavil pokles počtu pracovníků ve výrobě.

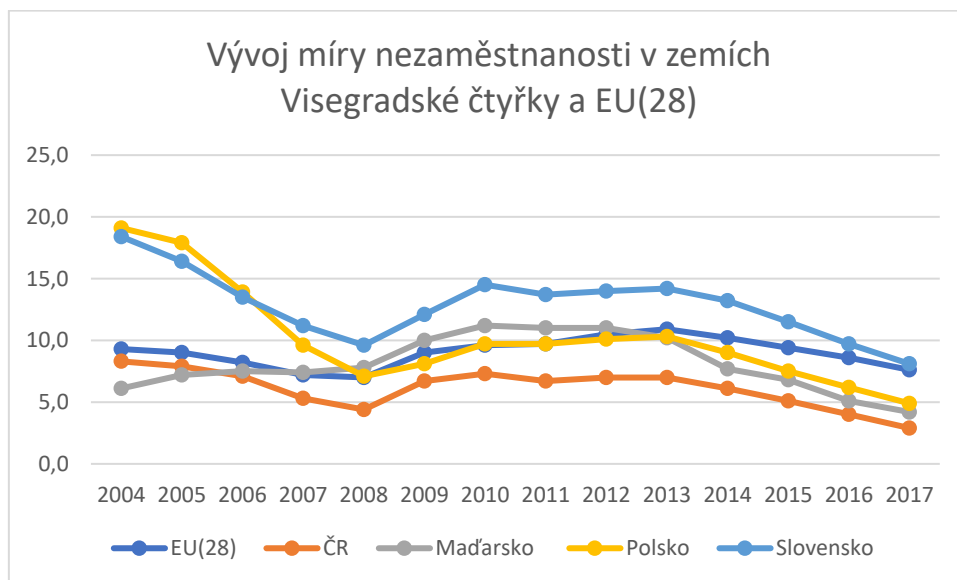
V roce 2014 se situace na trhu práce začala postupně napravovat. Hospodářský růst vytvořil na trhu poptávku po práci a počet zaměstnanců se zvýšil ve všech odvětvích. Díky těmto skutečnostem míra nezaměstnanosti klesla na 9 %.

Míra zaměstnanosti se v roce 2015 zvýšila na svou historicky nejvyšší úroveň. Zvýšila se pravděpodobnost nalezení pracovního místa, zvýšil se počet pracovních nabídek připadajících na jednoho nezaměstnaného. Tyto skutečnosti vyvolaly pokles míry nezaměstnanosti na 7,5 %.

V následujících dvou letech ekonomika pokračovala stabilně růst, díky tomu rostla i poptávka po práci napříč všemi odvětvími. Výrazně vzrostla míra zaměstnanosti. A míra nezaměstnanosti se snížila v roce 2016 na 6,2 %, a v roce 2017 dosáhla svého minima na úrovni 4,9 %.

3.2.5. EU – sumář

Graf 3 - Vývoj míry nezaměstnanosti v zemích V4 a EU(28)

Zdroj: (Eurostat, 2019), vlastní zpracování

Na grafu č. 3 je zobrazen vývoj míry nezaměstnanosti ve Visegrádské čtyřce a Evropské unii, z něhož je patrné, že míra nezaměstnanosti není silnou stránkou EU. Během celého sledovaného období se držela na poměrně vysoké úrovni. Avšak v jednotlivých členských státech se hodnoty míry nezaměstnanosti velmi liší. Na začátku období byla nejnižší nezaměstnanost zachycena na Islandu (3,1 %) a nejvyšší v Polsku (19,1 %).

Mezi zeměmi V4 také existovaly obrovské rozdíly, kdy v Polsku byla nejvyšší míra nezaměstnanosti a v ČR se nacházela pod průměrem EU. Česká republika je vlastně jedinou zemí z Visegradské čtyřky, která v průběhu 14 let měla nižší míru nezaměstnanosti, než byla v Evropské unii v průměru. Již při vstupu do EU tedy nezaměstnanost činila o 1 % méně. Nejlepší hodnoty ale dosahovalo Maďarsko s mírou nezaměstnanosti 6,1 %. Polsko a Slovensko na tom byly poněkud hůř. Polsko v období 2004 až 2006 mělo největší míru nezaměstnanosti z celé Evropské unie. Slovensko bylo těsně na druhém místě. V roce 2007 Polsko zaznamenalo výrazný pokles míry nezaměstnanosti a Slovensko se proto stalo zemí s největší nezaměstnaností.

Celkově však období 2004 až 2008 bylo pro Visegradskou čtyřku docela příznivé, jelikož míra nezaměstnanosti se stabilně snižovala. V Polsku za čtyři roky klesla o 12 %, na Slovensku o 8,8 %, v Česku o 3,9 %, jedinou výjimkou je Maďarsko, kde nezaměstnanost vzrostla o 1,7 %.

Během ekonomické krize se nezaměstnanost zvýšila ve všech členských zemích Evropy. Nejvíce byly pracovní trhy poškozené ve Španělsku, kde nezaměstnanost dosáhla 17,9 %. Velký nárůst míry nezaměstnanosti zaznamenalo rovněž Lotyšsko, Litva a Estonsko. Naopak nejméně krize zasáhla pracovní trhy v Lucembursku, Norsku, Rakousku a Nizozemsku. Země Visegradské čtyřky nepocítily velmi výrazný nárůst nezaměstnanosti. Byl spíše mírný, ale přetrvával docela dlouhou dobu. Klesající trend míry nezaměstnanosti se objevil až v roce 2014.

V období 2009 až 2014 evidovala nejvyšší nezaměstnanost ekonomika Slovenska, která byla zároveň vyšší než průměrná hodnota v EU. Také nadprůměrné hodnoty míry nezaměstnanosti mělo Maďarsko, ale pouze do roku 2012. Situace na pracovním trhu v Polsku se výrazně zlepšila a míra nezaměstnanosti se od roku 2009 až do konce sledovaného období držela pod průměrem EU, s výjimkou roku 2010, kdy činila o 0,1 % více.

V období 2014 až 2018 se situace na pracovních trzích vyvíjela docela pozitivně, míra nezaměstnanosti všude klesala. Jedinou zemí, která ji měla vyšší než EU, bylo Slovensko. Nejnižší míru nezaměstnanosti měla stále Česká republika, a to skoro dvakrát menší než Evropská unie. V EU na konci sledovaného období nezaměstnanost zůstávala poměrně vysoká, kvůli státům, které ji mají velkou a tlačí průměr nahoru. Například ve Španělsku nezaměstnanost v roce 2017 činila 17,2 %, a v Řecku 21,5 %. Kypr, Chorvatsko a Itálie také zaznamenaly poměrně vysokou míru nezaměstnanosti, kolem 11 %.

Jak je vidět, všechny země Evropské unie se vyvíjí odlišně a mají různé podmínky na trzích práce, ale spojuje je několik společných problémů. Zprvu, drahá pracovní síla v důsledku velkých odvodů na zdravotním a sociálním pojištění, dále v důsledku vysokých daňových sazeb, nákladově náročné sociální ochrany pracovníků. Zadruhé, nesoulad nabídky a poptávky na trhu v důsledku strukturálních změn trvale probíhajících v ekonomice doprovázených rozvojem technologií, a nahrazováním práce kapitálem. Zatřetí, nedostatek kvalifikovaných pracovníků disponujících znalostmi a dovednostmi poptávanými na trhu práce. Kromě toho je problémem na Evropském trhu práce nízká mobilita pracovníků, která vyvolává velké rozdíly v míře nezaměstnanosti mezi různými regiony (Palíšková, Trh práce v Evropské unii. Historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy., 2014).

3.3. Inlace

Tato kapitola mé práce je věnována zkoumání meziroční míry inflace v zemích Visegradské čtyřky a Evropské unie a jejich porovnání. Ukazatelem, který je používán pro naplnění tohoto cíle je HICP (harmonizovaný index spotřebitelských cen), jelikož eliminuje rozdíly v národních indexech a umožňuje mezinárodní srovnání inflačních trendů. Tabulka č. 2 obsahuje hodnoty průměrné roční míry inflace v procentním vyjádření ve Visegradské čtyřce a Evropské unii.

Tabulka 3 - Vývoj míry inflace v zemích Visegradské čtyřky a EU (28)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	2,6	1,6	2,1	2,9	6,3	0,6	1,2	2,2	3,5	1,4	0,4	0,3	0,6	2,4
Maďarsko	6,8	3,5	4,0	7,9	6,0	4,0	4,7	3,9	5,7	1,7	0,0	0,1	0,4	2,4
Polsko	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	4,0	2,6	3,9	3,7	0,8	0,1	-0,7	-0,2	1,6
Slovensko	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	3,7	1,5	-0,1	-0,3	-0,5	1,4
EU (28)	2,1	2,3	2,3	2,4	3,7	1,0	2,1	3,1	2,6	1,5	0,6	0,1	0,2	1,7

Zdroj: (Eurostat, 2019), vlastní zpracování

3.3.1. Česká republika (Česká národní banka, 2004 – 2017)

V České republice za čtrnáct sledovaných let nebyly zachyceny žádné extrémní výkyvy hodnot inflace. Výjimkou je rok 2008, kdy míra inflace dosáhla 6,3 %. Celkově můžeme tedy cenovou hladinu v ČR považovat za stabilní. Mimo to inflace tehdy dosahovala nejnižších hodnot z celé V4 a nejvíce se přibližovala hodnotám v EU.

Z dat uvedených v tabulce č. 2 je patrné, že inflace v roce 2004 měla hodnotu ve výši 2,6 %. V průběhu tohoto roku došlo ke snížení cen potravin a oblečení, ale ceny například ubytování a vzdělání rostly.

V roce 2005 pokles cen potravin pokračoval, avšak ceny služeb v odvětví zdravotnictví značně vzrostly. Rovněž se stále zvyšovaly ceny vzdělávání, poštovních služeb a telekomunikací, které měly rostoucí tendenci i v předchozím roce. Přitom ale meziroční míra inflace byla docela nízká – 1,6 %.

V následujících dvou letech se cenová hladina opět zvýšila. V roce 2006 pokračoval růst cen zdravotní péče a poštovních služeb. Míra inflace dosáhla 2,1 %. V následujícím období došlo k ještě většímu růstu cenové hladiny, a to o 2,9 %. Způsobeno to bylo jednorázovou událostí – změnou v daňové legislativě. Došlo tehdy ke zvýšení snížené sazby DPH z 5 % na 9 % a ke zvýšení spotřební daně na tabákové výrobky. Také se na růstu cenové hladiny podílely regulované ceny, zejména ceny bydlení.

Hospodářská krize, začínající se v roce 2008, samozřejmě měla vliv i na inflaci, která dosáhla právě tehdy své nejvyšší hodnoty za sledované období, a dokonce i největší hodnoty ve srovnání s ostatními státy V4. Způsobeno to bylo zejména růstem cen energetických surovin a potravin na světových trzích, i když vliv těchto skutečností byl částečně eliminován posílením koruny.

Kromě toho v tomto roce došlo k zavedení ekologických daní a poplatků ve zdravotnictví.

V roce 2009 se už meziroční míra inflace značně zmenšila a činila jenom 0,6 %. Umožnil to pokles cen hlavní cenové skupiny, ceny potravin a ceny pohonných hmot. K cenovému poklesu v těchto skupinách došlo kvůli slabému vývoji domácí ekonomiky.

V následujících třech letech se meziroční růst cenové hladiny postupně zrychloval. V roce 2010 inflace dosáhla 1,2 %. Mírně vzrostly ceny pohonných hmot a regulované ceny, navíc stále míra inflace odrážela dopad změn nepřímých daní. V dalším roce míra inflace činila 2,2 %, a znovu byla tlačena zejména cenami pohonných hmot a potravin. V roce 2012 tento trend pokračoval a vývoj těchto cenových skupin způsobil další zvýšení cen o 3,5 %.

Rok 2013 přinesl snížení tempa růstu cenové hladiny, který činil 1,4 %, a znovu byly hlavním zdrojem inflace regulované ceny a ceny potravin včetně alkoholických nápojů a tabáku, ale jejich dopad na cenovou hladinu se začal snižovat. Dále v tomto roce značně vzrostly ceny zemědělských výrobků.

V následujících dvou letech míra inflace dosáhla rekordně nízkých hodnot; v roce 2014 byla jenom 0,4 % a v roce 2015 dokonce 0,3 %, což je nejmenší hodnotou zaznamenanou od okamžiku vstupu do EU. Příčinou tak nízkých hodnot v roce 2014 byl pokles regulovaných cen. V dalším období došlo ke značnému snížení cen dovozu, pohonných hmot, cen průmyslových a zemědělských výrobců.

Zpomalení růstu české ekonomiky v roce 2016 mělo protiinflační dopad, a to spolu s poklesem cen potravin a pohonných hmot způsobilo docela nízkou míru inflace, 0,6 %.

Zvětšení míry inflace v roce 2017 bylo důsledkem růstu domácí ekonomiky a zvyšujících se mzdových sazeb. Tyto náklady ovlivnily všechny cenové skupiny a vyvolaly tak míru inflace ve výši 2,4 %.

3.3.2. Slovenská republika (Národná banka Slovenska, 2004 – 2017)

Při vstupu do EU míra inflace ve Slovenské republice činila 7,5 % a byla to největší hodnota ze všech států Visegradské čtyřky, avšak pro Slovensko to znamenalo zlepšení oproti předchozímu roku o 1 %. Toto zlepšení bylo způsobeno zpomalením růstu cen spotřebního koše. Celkově byla vysoká inflace zapříčiněná zavedením jednotné sazby DPH ve výši 19 %, zvýšením spotřební daně na tabák a vinné meziprodukty.

Další rok přinesl značné snížení míry inflace, ta dosáhla jenom 2,8 %. Příčinou dezinflace bylo výrazné zpomalení tempa růstu všech hlavních cenových skupin; některé se ceny dokonce se snížily v porovnání s minulým obdobím, jako například ceny zpracovaných potravin, rostlinných výrobků nebo průmyslového zboží. Cenový růst byl ovlivněn administrativními opatřeními přijatými v předchozím roce.

V roce 2006 došlo ke zrychlení růstu cenové hladiny, která vzrostla o 4,3 %. Za zvýšením inflace stálo zejména zrychlení růstu cen potravin a energie. K růstu cen energie došlo v důsledku vývoje cen komodit, zejména ropy na světových trzích. Ceny potravin se zvýšily kvůli neúrodě a zvýšení spotřební daně na tabákové výrobky.

V následujícím roce míra inflace činila 1,9 %, což bylo ohromné zlepšení oproti začátku sledovaného období. Vliv na relativně nízkou míru inflace v roce 2007 měly zejména regulované ceny, ceny obchodovatelných tovarů a pohonných hmot.

V období začínající krize byla inflace na Slovensku nejnižší ze všech zemí V4 a činila 3,9 %. Stejně jako v ostatních zemích ceny komodit na světových trzích tlačily nahoru ceny výrobků, čímž i spotřebitelské ceny.

Cenová hladina roku 2009 byla ovlivněna zejména vnějšími ekonomickými podmínkami, které přispěly ke snížení cen průmyslového zboží a pohonných hmot v důsledku zpomalení růstu cen energií. Míra inflace v tomto roce činila 0,9 % a v roce 2010 se ještě více zpomalila a dosáhla 0,7 %, což bylo také ovlivněno zejména vývojem cen energií.

V následujících dvou letech došlo k značnému zrychlení růstu míry inflace. V roce 2011 vzrostla cenová hladina o 4,1 %, a v dalším roce o 3,7 %. Znovu největší podíl na dosažené inflaci měly ceny pohonných hmot ovlivněné růstem ceny ropy. Mírného zpomalení růstu cen v roce 2012 bylo dosaženo pomalejším růstem cen energie a potravin.

Dezinflace pokračovala i v dalším období, příčinou čehož byl pokles cen energie a pomalejší růst cen potravin a průmyslového zboží. Vlivem těchto skutečností činila míra inflace v roce 2013 pouze 1,5 %.

V následujících třech letech cenová hladina Slovenska přetrvávala ve stavu deflace. V roce 2014 ceny ovlivňovaly takové faktory jako pokles cen ropy, nízké ceny zemědělských komodit, změny výše jízdného v rámci železniční dopravy, vliv zrušení bankovních poplatků. V důsledku těchto skutečností činila míra inflace 0,1 %. V dalším roce deflace dosáhla 0,3 %. Zapříčinil to pokles cen energií, zpracovaných potravin, služeb a dováženého zboží. V roce 2016 klesla cenová hladina o další 0,5 %. Přispěl k tomu nízký růst cen potravin, průmyslového zboží a pohonných hmot. Kromě toho protiinflační efekt mělo snížení DPH na vybrané potraviny v lednu tohoto roku.

Vnější ekonomické faktory v roce 2017 způsobily zvýšení cenové hladiny o 1,4 %. Zrychlil se růst cen všech hlavních složek, nejvíce však vzrostly ceny potravin, služeb a průmyslového zboží.

3.3.3. Maďarska republika (Magyar Nemzeti Bank, 2004 – 2017)

Maďarsko vstoupilo do EU s poměrně vysokou mírou inflace, která se držela až do roku 2013. V roce 2004 cenová hladina vzrostla o 6,8 %. Vyvoláno to bylo několika faktory. Zaprvé, vysokými světovými cenami ropy a s tím spojenou dražší energií. Zadruhé, zvýšením nepřímých daní na začátku roku, které způsobily zvýšení cen na zpracované potraviny a tabákové výrobky. Zatřetí, inflaci podporovaly ceny dovážených potravin.

Rok 2005 přinesl výrazně menší meziroční míru inflace, která činila 3,5 %. Na výrazném zpomalení meziročního růstu spotřebitelských cen se podílela nízká domácí inflace obchodovatelných produktů, například průmyslového zboží a některých potravinářských výrobků. Na tuto domácí deflaci měl vliv právě pokles cen na světových trzích.

V roce 2006 míra inflace dosáhla 4 %. Za zvýšením inflace v tomto roce stálo několik faktorů, jako například zvýšení cen energie o 15 %, zvětšení sazby DPH z 15 % na 20 % a oslabení domácí měny.

Rok 2007 přinesl největší míru inflace evidovanou během sledovaných 14 let, která činila 7,9 %. Hlavní příčinou tak velkého zvýšení cenové hladiny byl růst cen na zpracované potraviny. Ekonomové předpokládají, že světový růst cen potravinářských výrobků se zde projevil dříve než v ostatních zemích.

Mírné zpomalení tempa růstu cenové hladiny bylo zaznamenáno v roce 2008, míra inflace však zůstávala relativně vysoká, a dosahovala 6 %. Způsobily to rostoucí ceny dovážených komodit, energie a potravin. Posilování kurzu domácí měny alespoň částečně eliminovalo inflační dopady importu.

V roce 2009 Maďarsko registrovalo inflaci ve výši 4 %. Oproti předchozímu roku to bylo výrazné zlepšení, ale průměrných hodnot EU pořád nebylo dosaženo. K zpomalení růstu inflace došlo díky snížení dynamiky růstu cen potravin, alkoholických a tabákových výrobků.

Velký nárůst cen některých skupin nezpracovaných potravin přivedl v roce 2010 k míře inflace ve výši 4,7 %.

Rok 2011 přinesl mírné zpomalení tempa inflace, růst cenové hladiny v tomto roce činil 3,9 %. Podílely se na tomto zejména ceny potravin a nealkoholických výrobků, ceny energií, oblečení a dopravy.

V roce 2012 došlo k opětovnému zrychlení procesu inflace, jejíž meziroční míra dosáhla 5,7 %. Mohly za to zejména ceny alkoholických nápojů a tabáku, také se na tom částečně podílely ceny energie a přepravy.

Dlouhotrvající proces deflaci začal v Maďarsku teprve v roce 2013 a pokračoval až do konce sledovaného období. Podílel se na tom v největší míře pokles cen energie. Kromě toho se značně zpomalil růst skoro všech cenových skupin a míra inflace v tomto roce činila jen 1,7 %.

V následujících třech letech Maďarsko zaznamenávalo rekordně nízkou míru inflace. V roce 2014 dokonce nulovou. Z vnějších faktorů to bylo způsobeno především vlivem nízké ceny ropy a nízké inflace importovaného zboží. V dalším roce míra inflace činila 0,1 %, skoro žádné ceny spotřebního koše se nezvýšily, s výjimkou zdravotních služeb, alkoholu a tabáku. Ceny dopravy dokonce klesly. V roce 2016 byla zachycena míra inflace ve výši 0,4 %, což pořád byla velmi nízká hodnota nacházející se pod průměrem EU.

Rok 2017 přinesl zrychlení růstu cenové hladiny a míru inflace ve výši 2,4 %. Nejvíce se na tom podílely tabákové výrobky, alkoholické nápoje a ceny zdravotních služeb. Značný růst také zaznamenaly ceny zemědělských výrobců, konkrétně producentů mléka.

3.3.4. Polská republika (Narodowy Bank Polski, 2004 – 2017)

Na začátku období Polsko evidovalo inflaci ve výši 3,6 %. Tato hodnota je relativně vysoká, pokud je porovnávána s EU jako celkem, ale při porovnání s ostatními členy Visegradské čtyřky je vidět, že je celkem přijatelná. Nejvíce se na růstu cenové hladiny podílely ceny potravin, po kterých byla velká poptávka na zahraničních trzích. Kromě toho se rychle zvyšovaly ceny v oblasti vzdělávání, gastronomického průmyslu a pohostinství.

V dalším roce zpomalení růstu cen potravin dosažené posílením zlatého způsobilo snížení meziroční míry inflace, která činila 2,2 %. Zajímavé je, že pokles cen byl nejvýraznější ve skupinách, které zaznamenaly největší nárůst v předchozím roce (tj. ceny mlékárenských výrobků, sýrů, vajec, cukru a cukrářských výrobků a také jedlých olejů a jiných tuků).

Rostoucí ceny potravinářských výrobků měly největší podíl na růstu cenové hladiny i další rok, ale vlivem poklesu cen pohonných hmot byla míra inflace relativně nízká a činila 1,3 %. V roce 2007 vyvolalo působení opačných trendů mírný růst cenové hladiny o 2,6 %. Na jedné straně rostla domácí poptávka a pokračoval růst cen potravin. Na druhé straně růst cen omezovala velká konkurence na domácím trhu, nízká dovozní inflace a stabilizace měny.

Růst cen komodit na světových trzích vyvolal v Polsku, stejně jako ve všech státech Visegradské čtyřky, poměrně velkou inflaci v letech 2008 a 2009. Tento růst se projevil ve zvýšení cen energie, které tlačily nahoru ostatní cenové skupiny. Nejvíce rostly ceny hotelových, restauračních, cestovních a internetových služeb. Také byl zaznamenán růst cen zdravotnických, vzdělávacích a dopravních služeb a ceny údržby bytů. Vlivem těchto skutečností dosáhla míra inflace 4,2 % v roce 2008. Dřívější zvýšení spotřební daně na alkoholické nápoje a tabákové výrobky spolu s výše zmíněnými skutečnostmi vyvolalo v roce 2009 zvýšení cenové hladiny o další 4 %.

Rok 2010 přinesl mírné zpomalení tempa inflace; cenová hladina vzrostla o 2,6 %. Velký podíl na tomto růstu měly ceny nezpracovaných potravin, které se zvýšily v důsledku nepříznivých meteorologických podmínek a zvýšení cen na světových trzích. Protiinflační efekt naopak měly vysoké ceny tabákových a alkoholických výrobků, mzdové tlaky a nízká domácí poptávka.

V následujících dvou letech opětovně došlo ke zvýšení tempa růstu inflace. V roce 2011 dosáhla inflace 3,9 %, a v roce 2012 3,7 %. Za zvýšením inflace staly zejména ceny potravin, které rostly kvůli nízké nabídce na domácím trhu a vzestupnému vývoji cen energetických komodit na světovém trhu. Také kvůli zvýšení poplatků došlo k růstu nákladů na údržbu domů a veřejnou dopravu. Avšak růst cenové hladiny by mohl být ještě vyšší, kdyby nebyl omezen posílením domácí měny.

Vyšší zaznamenaná míra inflace byla také způsobena změnou sezónnosti, kterou použil centrální statistický úřad (GUS) na ceny zeleniny při výpočtu indexu spotřebitelských cen. Další faktor s

inflačním efektem měl regulační charakter a spočíval v podstatném nárůstu poplatků za likvidaci odpadu.

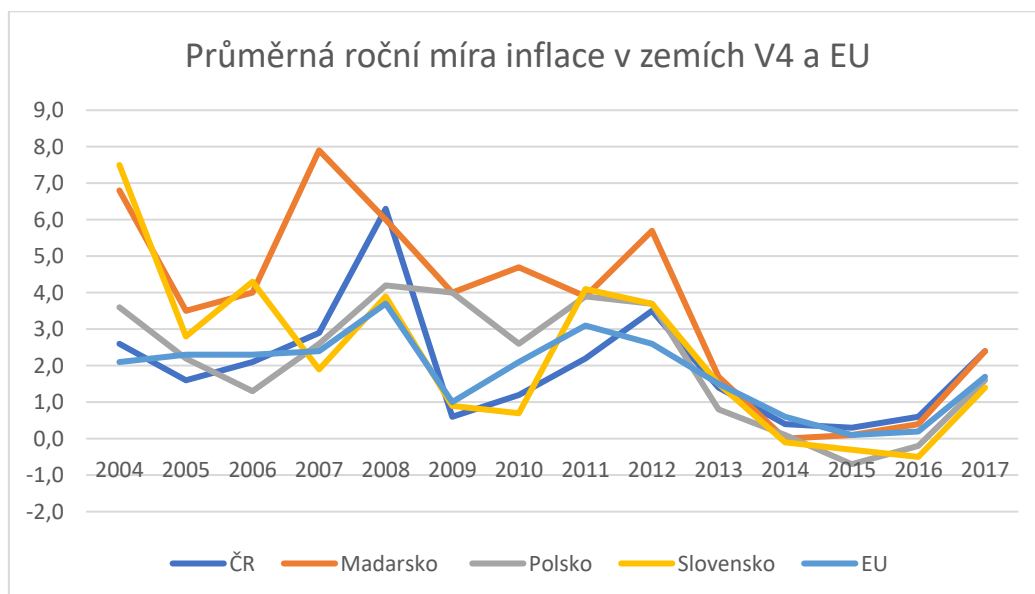
V roce 2013 došlo k výraznému snížení míry inflace oproti předchozímu období. Přispěly k tomu zejména klesající ceny energie, pohonných hmot a elektřiny. Jen mírně vzrostly ceny nezpracovaných potravin, proto inflace činila jenom 0,8 %. V následujícím roce byla zaznamenaná inflace ve výši 0,1 %. Na výrazném zpomalení meziročního růstu spotřebitelských cen se podílely nejvíce ceny potravinářských výrobků, které klesly v důsledku dobré sklizně a ruskému embargu na dovoz potravin z Polska. Také k nízké inflaci přispívaly vnější podmínky, hlavně cenová hladina v zemích eurozóny.

V následujících dvou letech se cenová hladina Polska nacházela ve stavu deflace. V roce 2015 ceny klesly o 0,7 %, a v roce 2016 o 0,2 %. Vysvětlit tuto skutečnost lze především vnějšími podmínkami, jakožto klesajícími cenami komodit, které tlačily dolů ceny energie a trvale nízkou inflaci v zemích, které jsou obchodními partnery Polska. Vnitřní ekonomická situace také přispívala k poklesu cen, domácí poptávka byla nízká a většina cenových skupin zůstala stabilní. Na konci předchozího období se začal snižovat protiinflační efekt vnějších ekonomických podmínek a v roce 2017 došlo ke zvýšení cenové hladiny o 2,6 %. Rostoucí příjmy domácností vyvolaly větší domácí poptávku, která způsobila růst cen potravin. Se zpožděním se také projevil růst cen ropy, který způsobil zdražení pohonných hmot.

3.3.5. EU – sumář

Graf č. 2 ukazuje, jak se vyvíjela cenová hladina ve Visegradské čtyřce a EU v průběhu sledovaného období. Je patrné, že se cenová hladina ve Visegradské čtyřce během 14 sledovaných let vyvíjela docela kolísavě a velmi odlišně. Evropská unie také zaznamenávala výrazné výkyvy míry inflace.

Graf 4 - Průměrná roční míra inflace vyjádřená v % v zemích V4 a EU v letech 2004 – 2017

Zdroj: (Eurostat, 2019), vlastní zpracování

Při vstupu do EU země Visegradské čtyřky zaznamenávaly velmi odlišné hodnoty míry inflace. Na Slovensku byla inflace největší – 7,5 %, v Maďarsku také poměrně vysoká – 6,8 %. Polsko bylo na tom lépe s mírou inflace 3,6 % a Česká republika, kde míra inflace činila 2,6 %, se nacházela nejbližší k průměru EU.

Následující dva roky Česká republika dokonce zaznamenávala nižší míru inflace než EU jako celek, stejně tak i Polsko. V Maďarsku a na Slovensku pokračovala cenová hladina v rychlém růstu. V roce 2007 se situace změnila a mírně se zrychlil růst cen v EU. V Polsku a Česku se zrychlil více jak v EU, ale na Slovensku byla zachycena poměrně nízká míra inflace, dokonce nižší než v EU v průměru. Maďarsko naopak zaznamenalo největší meziroční změnu cen za celé sledované období – 7,9%.

V roce 2004 cenovou hladinu ovlivňovaly zejména ceny ropy a neenergetických surovin. V dalším roce růst cen ropy pokračoval a tlačil nahoru ceny ostatních energetických surovin. Příčinou růstu cenové hladiny v roce 2006 v Evropě zůstávala stále ropa a energie, ale také začaly růst ceny nezpracovaných potravin a ceny průmyslových výrobců. V roce 2007 inflaci zapříčinily rostoucí ceny potravin a energie. Je také potřeba dodat, že v průběhu těchto 4 let mělo protiinflační vliv vůči dolaru posilující euro.

Rok 2008 přinesl výrazné zvýšení cenové hladiny jak v Evropské unii, tak i v zemích Visegradské čtyřky, přičemž největší míru inflace vykazovala Česká republika – 6,3 %. Některé členské státy Evropské unie však evidovaly ještě větší míru inflace, například Bulharsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko a Island. Na začátku roku se růst cenové hladiny v EU razantně zrychlil v důsledku zvýšení cen ropy, který vyvolal růst cen průmyslových výrobců. Avšak v druhé polovině roku se inflace zpomalila v důsledku snížení ekonomické aktivity v členských zemích Evropské unie.

Zpomalení ekonomického růstu přineslo v roce 2009 poměrně nízkou míru inflace. Pouze ekonomiky Maďarska a Polska evidovaly výrazný růst cenové hladiny ve výši 4 %. V dalším roce se ekonomika v Evropské unii začala postupně obnovovat, čemuž napomáhala nejvíce velká světová poptávka, která zapříčinila růst čistého exportu.

V roce 2011 v podmínkách snižující se ekonomické aktivity došlo ke zrychlení růstu cenové hladiny. Zapříčinil to nepříznivý vývoj cen energie na světových trzích a zhoršení podmínek financování v eurozóně. Jediným členem Visegradské čtyřky, kde se míra inflace nacházela pod průměrem EU, byla Česká republika.

V následujících třech letech se růst cenové hladiny v Evropské unii postupně zpomaloval. Česko a Maďarsko v roce 2012 zaznamenaly zrychlení růstu inflace, ale potom tam také začal proces deflace. K poklesu cenové hladiny došlo především kvůli snížení cen energetických komodit a nízké domácí poptávky. V roce 2014, kdy na cenovou hladinu začaly tláčit klesající ceny potravin, v některých zemích začala deflace, například v Bulharsku, Řecku, Španělsku, Kypru, a Portugalsku. Ze všech zemí Visegradské čtyřky deflace začala pouze na Slovensku, avšak v roce 2015 se k němu připojilo rovněž Polsko.

Evropská unie v následujících dvou letech evidovala mírný a pomalý nárůst cenové hladiny, stejně tak Česká republika a Maďarsko. Ovlivněno to bylo znovu cenami energetických komodit na světových trzích a nízkou dováženou inflací. V Polsku a na Slovensku spolu s klesajícími domácími cenami tyto skutečnosti vyvolaly deflaci.

Hospodářský růst vyspělých ekonomik v roce 2017 způsobil zvýšení cen energie, které ovlivnily cenovou hladinu Evropské unie a taktéž i cenovou hladinu států Visegradské čtyřky, kde meziroční míra inflace značně zrychlila. Navíc se na růstu cenové hladiny podílely i ceny potravin.

4. Závěr

Cílem této práce bylo porovnat vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů v zemích Visegrádské čtyřky v letech 2004 – 2017 mezi sebou a s vývojem hodnot těchto ukazatelů v EU jako celku. Provedená analýza ukázala, že v ekonomickém vývoji V4 existují tendence společné pro všechny země, ale zároveň i velké rozdíly. Ve všech státech během světové hospodářské krize došlo ke snížení ekonomické aktivity, ale v různé míře. Například Polsko bylo poškozeno jen mírně a Maďarsko se naopak dostalo do hluboké recese. S výjimkou tohoto období byla ve Visegrádské čtyřce zaznamenána poměrně příznivá ekonomická situace. Všechny země se rychle rozvíjely a zlepšovaly své makroekonomické ukazatele. Za několik let po vstupu do EU se přiblížily k jejím průměrným ukazatelům, a potom v některých zemích došlo i k jejich překročení. Nejlépe na tom byla Česká republika, která vykazovala obzvláště nízké hodnoty míry inflace a míry nezaměstnanosti.

Prvním ukazatelem, kterým jsem se v rámci své práce zabývala, je hrubý domácí produkt. Sledovala jsem meziroční procentní změny vyrobeného produktu v každé zemi Visegrádské čtyřky zvlášť a pro porovnání s Evropskou unií jsem použila ukazatel HDP na obyvatele v paritě kupní síly. Moje analýza ukázala, že hned po vstupu do EU v zemích Visegrádské čtyřky začal rychlý hospodářský růst, který byl podpořen zejména zahraničními investicemi a rozšířením obchodování na evropských trzích. Růst hrubého domácího produktu tedy probíhal dvakrát až třikrát rychleji než v EU jako celku, přičemž největší hodnoty meziroční změny HDP vykazovala Slovenská republika, kde v roce 2007 tento ukazatel činil až 10,8 %. V Maďarsku však v tomto roce přírůstek HDP činil pouze 0,4 %. Celkově, co se týče ekonomického růstu, probíhal v této zemi pomaleji než v ostatních zemích Visegrádské čtyřky. Avšak hrubý produkt na obyvatele v paritě kupní síly tady byl větší než v Polsku.

Světová hospodářská krize způsobila v roce 2008 zpomalení růstu HDP, jak ve Visegrádské čtyřce, tak i v Evropské unii. V roce 2009 se její důsledky projeví ve větší míře, a proto skoro v celé Evropské unii došlo k poklesu vyrobeného produktu. Jedinou výjimkou bylo Polsko, kde došlo jen k zpomalení tempa růstu HDP. V následujících dvou letech se ekonomika Evropské unie postupně obnovovala, a totéž platí i pro Visegrádskou čtyřku. V roce 2012 se opět ekonomická situace o něco zhoršila; v Evropské unii došlo k mírnému poklesu vyrobeného produktu, ČR a Maďarsko evidovaly také záporné hodnoty meziroční změny HDP. Od roku 2014 už hrubý domácí produkt stabilně rostl jak v Evropské unii, tak i ve Visegrádské čtyřce, přičemž znovu ve V4 růst probíhal rychleji. Za celé sledované období se k průměrným hodnotám HDP na obyvatele v EU nejvíce přiblížila Česká republika, naopak nejmenší hodnoty měly Polsko a Slovensko.

Druhým ukazatelem, kterým jsem se ve své práci zabývala, je míra inflace, měřená harmonizovaným indexem spotřebitelských cen. Ve vývoji tohoto ukazatele ve Visegrádské čtyřce bylo pravděpodobně nejvíce rozdílů. Už na začátku sledovaného období jsou tyto rozdíly viditelné. Zatímco Slovensko má míru inflace 7,5 %, Česká republika jenom 2,6 %, a hned v následujícím roce dosahuje nižší inflace než Evropská unie jako celek. Z výsledků analýzy vychází, že Česko dosahovalo nejnižších hodnot míry inflace a skoro vždy se nacházelo pod průměrem EU. Jedinou výjimkou, kdy došlo k velkému nárůstu cenové hladiny, byl rok 2008. Čili tento ukazatel můžeme zařadit do silných stránek České republiky. Naopak, největší růst cenové hladiny zaznamenávalo

Maďarsko, které dosahovalo dvakrát, občas až třikrát větších hodnot než Evropská unie. Velmi vysoká inflace tady přetrvávala až do roku 2013. Jenom v období 2013 – 2018 Maďarsko evidovalo nízkou až nulovou míru inflace. Právě tehdy byla, jak ve všech zemích Visegrádské čtyřky, tak i v EU, míra inflace buď velmi nízká, nebo dokonce záporná. I když Slovenská republika také vstoupila do Evropské unie s poměrně vysokou mírou inflace, vlastně nejvyšší ze všech zemí Visegrádské čtyřky, situace se poměrně rychle napravila a růst cenové hladiny se značně zpomalil už v roce 2005. Ke konci období dokonce začala deflace, která přetrvávala tři roky. Polsko evidovalo střední míru inflace, v některých letech se mu podařilo dostat pod průměr EU, ale většinou se nacházelo těsně nad ním. Ve dvou letech dokonce v Polsku došlo k mírnému snížení cenové hladiny. Společným rysem všech členů Visegrádské čtyřky bylo to, že jejich cenovou hladinu ve značné míře ovlivňovaly ceny ropy na světových trzích. Od těchto cen potom odvíjely ceny energie a ostatního zboží. Výslednou míru inflace pak určovaly ostatní faktory působící na cenovou hladinu, nejčastěji to byla daňová opatření přijímaná státem nebo klimatické podmínky ovlivňující ceny potravin.

Nezaměstnanost se obecně považuje za celoevropský problém, což se potvrdilo i během mé analýzy. Během všech 13 let se míra nezaměstnanosti v Evropské unii jako celku držela na poměrně vysoké úrovni. Existuje pro to několik důvodů, jako strukturální rozdíly mezi nabídkou a poptávkou na pracovních trzích, příliš velké dávky v nezaměstnanosti a nízká mobilita pracovníků. Ve Visegrádské čtyřce byla situace obdobná, v některých zemích dokonce ještě horší. Slovensko a Polsko v okamžiku vstupu do EU evidovaly dvoučíselné hodnoty míry nezaměstnanosti. Úplně největší nezaměstnanost z celé Evropské unie byla zaznamenána právě v Polsku. Následující tři roky se zaměstnanost postupně snižovala díky rychlému hospodářskému růstu země a v roce 2008 už dosáhla průměru EU. V dalších letech se míra nezaměstnanosti v Polsku vyvíjela poměrně pozitivně, v období 2008 – 2011 se nacházela těsně nad evropským průměrem a od roku 2012 už vždy byla nižší. Na Slovensku vývoj nebyl až tak pozitivní. V roce 2008 se mu podařilo dosáhnout jednočíselné míry nezaměstnanosti, která se však hned další rok znovu zvýšila a držela se až do roku 2016. Tím pádem se celé analyzované období míra nezaměstnanosti ve Slovenské republice nacházela nad průměrem EU a ani jednou pod něj neklesla. Na konci období, v roce 2017, právě zde byla největší nezaměstnanost.

S nejmenší nezaměstnaností začalo období pro Maďarskou republiku, která dosahovala rekordně nízké hodnoty, kterou v následujících letech se podařilo dosáhnout jenom Česku. Dále však Maďarsko nezůstalo na prvním místě. Míra nezaměstnanosti pořád rostla a v roce 2008 už byla vyšší, než v Polsku. Situace se znovu obrátila jenom v roce 2013, od toho okamžiku se už nezaměstnanost v Maďarsku vyvíjela směrem dolů a nacházela se pod evropským průměrem. Ještě jedním ukazatelem, ve kterém nejvíce uspěla Česká republika, je nezaměstnanost. Celou dobu se nezaměstnanost nacházela pod evropským průměrem, přičemž ne těsně pod ním, ale v rozsahu několika procent. V roce 2017 dosáhla více než dvakrát menší hodnoty.

Cíle, které si tato práce kladla, byly splněny; porovnála jsem vývoj hlavních makroekonomických ukazatelů v zemích Visegrádské čtyřky v letech 2004 – 2017 mezi sebou, a s vývojem hodnot těchto ukazatelů v EU jako celku. A po provedení analýzy můžu odpovědět na hlavní otázku mé práce a konstatovat, že země Visegrádské čtyřky nezaostávají ve svém ekonomickém vývoji za Evropskou unií, hodnoty makroekonomických ukazatelů těchto zemí se během sledovaného období pohybovaly kolem průměru Evropské unie a občas dokonce dosahovaly lepších hodnot.

5. Zdroje

5.1. Citovaná literatura

- Brožová, D. (2006). Kapitoly z ekonomie trhů práce. Praha: Oeconomica .
- Dornbusch, R. F. (2008). Macroeconomics. Boston: McGraw-Hill/Irwin.
- G. A. Akerlof, W. D. (1996). The Macroeconomics of Low Inflation. Brookings Papers on Economic Activity 1.
- Jindřich Soukup, V. P. (2018). Makroekonomie. Praha: Management Press.
- Jurečka, V. a. (2013). Makroekonomie (2., aktualizované vydání). Praha: Grada Publishing.
- Marek Rojíček, V. S. (2016). Makroekonomická analýza, teorie a praxe. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Palíšková, M. (2014). Trh práce v Evropské unii. Historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy. Praha: C. H Beck.
- Soukup, J. e. (2018). Makroekonomie. Praha: Management Press.

5.2. Internetové zdroje

- Bank Danych Makroekonomicznych. (2004 - 2017). *National accounts*. [vid. 2019-04-10]
Dostupné z: <https://bdm.stat.gov.pl/>
- Česká národní banka. (2004 – 2017). *Zpráva o inflaci*.
Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/Zprava-o-inflaci-IV-2017/>
- Český statistický úřad. (19. únor 2015). *Hrubý domácí produkt*.
Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produk_t_-hdp-
- Directorate-General for Economic and Financial Affairs. (2004). Evropská komise. *European economy*.
Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication451_en.pdf
- Eurostat. (17. 04 2019). *HICP – inflation rate, annual average rate of change (%)*. [vid. 2019-03-28].
Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00118&plugin=1>
- Eurostat. (05. 10 2019). *Real GDP growth rate - volume*. [vid. 2019-03-04].
Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tec00115&lang=en>
- Eurostat. (03. 05 2019). *Real GDP per capita in PPS*. [vid. 2019-04-04].
Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/web/productsdatasets/product?code=sdg_08_10
- Eurostat. (30. 04 2019). *Unemployment rate – annual data – Eurostat*. [vid. 2019-03-04].

Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/TIPSUN20>

Hungarian central statistical office. (2004-2017). *National accounts*. [vid. 2019-03-20].

Dostupné z: http://www.ksh.hu/stadat_annual_3_1

Magyar Nemzeti Bank. (2004 – 2017). *Quarterly Report on Inflation*.

Dostupné z: <https://www.mnb.hu/en/publications/reports/inflation-report/quarterly-report-on-inflation-from-1998-march-2014>

Národná banka Slovenska. (2004 – 2017). *Výročná správa*. Bratislava, Slovensko.

Dostupné z: <https://www.nbs.sk/sk/publikacie/vyrocnna-sprava>

Národná banka Slovenska. (2009). *Výročná správa 2009*. Bratislava, Slovensko.

Dostupné z: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnnaSprava/VSNBS09.pdf

Narodowy Bank Polski. (2004 – 2017). *Inflation report*. Warsaw.

Dostupné z:

https://www.nbp.pl/homen.aspx?f=/en/publikacje/raport_inflacja/raport_inflacja.html

Okáli, I. (2004 – 2017). *Hospodársky vývoj Slovenska*. Bratislava: Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky Slovenskej akadémie vied Bratislava.

Dostupné z: <http://ekonom.sav.sk/sk/publikacie>

Palíšková, M. (2017). *Youth unemployment in the European union*. Praha: The 11th International Days of Statistics and Economics.

Dostupné z: https://msed.vse.cz/msed_2017/article/125-Paliskova-Marcela-paper.pdf

Visegrad group. (2019). About the Visegrad group [vid. 2019-02-05].

Dostupné z: <http://www.visegradgroup.eu/v4-110412>

6. Seznam grafů

Graf 1 - Meziroční změny reálného HDP v % v zemích V4 a EU (28)	21
Graf 2 - HDP na obyvatele v paritě kupní síly v EU (28) vyjádřené v EUR, 2004 a 2017.....	22
Graf 3 - Vývoj míry nezaměstnanosti v zemích V4 a EU(28)	30
Graf 4 - Průměrná roční míra inflace vyjádřená v % v zemích V4 a EU v letech 2004 – 2017 ...	37

7. Seznam tabulek

Tabulka 1 - Meziroční procentní změny HDP v zemích V4 a EU (28)	15
Tabulka 2 - Vývoj míry nezaměstnanosti ve V4 a EU vyjádřena v % v letech 2004 - 2017	24
Tabulka 3 - Vývoj míry inflace v zemích Visegradské čtyřky a EU (28)	32